

ERA.T-76.1.10362

A-161

1
ENSV MN RIIKLIK EHITUSKOMITEE

KULTUURIMÄLESTISTE RIIKLIK PROJEKTEERIMISE INSTITUUT

OBJEKT:Tartu linn, 21. juuni tn. 19

TELLIJA:Tartu Rajooni Sidesõlm

Tartu postkontor.

AJALOOLINE ÕIEND.

Instituti peainsener

II osakonna Juhataja

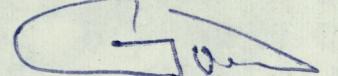
II osakonna peajaloolane

II osakonna proj.peainsener

Objekti ajaloolane

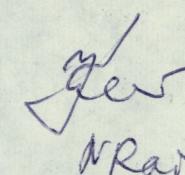

H. Toss

J. Vali

V. Raam

J. Kulasalu

N. Raid

Tallinn, 1979.a.

TARTU P O S T K O N T O R .

Ajalooline ehituslugu.

Krunt 83.

Vaadeldava postkontori ^{krundi} kitsaskülg asub H.Abovjani tänavा ääres, kus see moodustab trapetsja maa-ala Magasini ja 21.juuni tänavate vahel(joonis nr.1).Varem nimetati H.Abovjani tänavat Munga, 21.juuni tänavat Rüütli tänavaks.Magasini tänav on säilitanud oma endise nime.

Krundi ajalugu on võimalik jälgida ligi nelja sajandi jooksul alates 1582.aastast.Esimesel krundiomanike nimedega tähistatud Tartu plaanil (ca 1650.a.)asus Munga tänavा ääres kodanik Bröms. Tema kinnisvarast põhja suunas olid kaks Rüütli ja Magasini tänavava vahel paiknevad kitsast Jaani (Saksa) kiriku krunti.

16.saj.kuulus nurgakrunt järgmistele isikutele:Hans Hensken 1582.a.,Wilhelm Peppler 1591.a. ja Harmen Osterman 1593.a.Samas on mainitud ka Laurentius Ludeniust.¹Paraku puuduuvad andmed krundil asunud maja(de) kohta.

L.Ludenius oli Academia Gustaviana õppejoud ja võis krundi amandada alles pärast Tartusse tulekut 1635.a.sügisel.

L.Luden(ius) sündis Schleswigi hertsogkennas Eckernfördes 1592.a. Juba 1618. sai ta Greifswaldi ülikooli professoriks,kust ta oma õpetlasekuulsuse töttu kutsuti Tartu vastavatud Academia Gustavianasse köne- ja luulekunsti professoriks 1635.a.Ta suri Tartusse 21.aprillil 1654.a.²Tähendab:ta võis krunti omada 1635-1654.a.vahel, müüs seda edasi kas vahepealsetel aastatel või ka mõni aeg enne oma surma.

1 RAKA f.995 nim.1.s.ü.21865 p.90^b

2 G.F.Recke-K.E.Napiersky.Allgemeines Schriftsteller-und Gelehrten-Lexion der Provinz Livland,Esthland und Kurland.Mitau 1831.Lk.119

Esimene pärast Põhjasõja lõppu Tartus tehtud majaderevisjon 1734.
a.viibki tagasi 1650.a.plaanil nimetatud krundiomanik Brömsini.

Nimelt mäüs 17.sajandil leskproua Sophia von Bröms(en),sündinud Dreff 1693.a.selle krundi koos väikese puumajakesega Johann Caspar Morrath'ile.Viimase hooldajad müüsid a.1700 maja Johann Hesselle, sest endine omanik oli siis juba surnud.

Pärast Põhjasõda esines uus kinnisvara valdaja- sadulseppade oldermann Johann Henrich Bauschar(ka Pauschar),kes oli ostnud 1725. a.krundi Anna Ohlrau,sünd.Boll'i käest 30 rubla eest³,ning oli ka veel 1758.a.selle omanikuks.⁴Siis aga oli krunt umbes pool Hesse omardi suurusest,see oli pikisuunas kaheks krundiks poolitatud.Märgistame selguse mõttes Rüütli t. poolset maa-ala litera A-ga,Magasini t.poolel asuvat krunti litera B-ga.Nendevaheline piir kulges paralleelselt Magasini tänavaga põhjasuunas üles kuni Jaani kiriku krundini (nr.102).Ohlrau-Bauschar olid B-krundi omanikeks Magasini tänav ääres.

Vasempoolne krunt A oli pärast Põhjasõda,18.saj.alguses Hertels'ile kuulunud,siis H.G.Kinderling'ile ja 1734.a.revisjoni ajal oli see tema poja kullasepa-sell Christian Johann Kinderling'i oma,kes 1740.a.mäüs selle Chr.Gottlieb Jaeschke'le.Sel puhul tehtud maa mõõtmisse andis krundile järgmised piirid:Rüütli tänav ääres kuni Munga tänavani (5 Ruthen $1\frac{1}{2}$ Ellen),Munga tänav äär kuni Bauschari platsini - 3 Ruthen $1\frac{1}{4}$ Ellen,viimase piiri äärest Munga tänavalt kuni kirikuplatsini rehkendusmeistri Grave õue ääres (4 Ruthen $6\frac{1}{2}$ Ellen) ja sealte Rüütli tänavani (3 Ruthen $1\frac{1}{4}$ Ellen) tagasi.

3 RAKA f.995 n.1 s.ü.21842 f.34^b nr.3

4 RAKA f.995 n.1 s.ü.21866 l.82

Esmakordne teade hoonest on ,et 1744.a.,asus samas ka puumaja;s.a. ostis kinnisvara Johann Christoph Furlehn,1758 andis selle edasi Johann Henrich Schwartz'ile.⁵

Kruntide piklik kuju nähtub ka varasemaist Tartu plaanidest:1763.a., 1764. ja 1766.a.omast (B A f.349 n.12 s.ü.4637.4666 ja 4664).

Mõlema eelvaadeldud krundi ühiseks põhjaküljel olevaks naaberkrundiks oli Jaani kiriku krunt (hilisema nr.-ga 102).See oli juba 1650.a. Tartu plaanil koos naaberkrundiga märgitud kui "Deutsche Kirken grunde".1734.a. asus sellel kirjutus-ja rehkendusmeistri kooli-ning elumaja,mis hiljem sai saatustiku 1775.a.hiidtulekahju algkodeleks.⁶ Nimelt läks tolleaegse rehkendusmeistri Andreas Greve (1763.a.59a. vana)⁷ kôrvalhoones lahti tulekahhi,mis levis kogu vanalinnas ning tekitas ühe suuremaist kahjutuledest Tartus.Põles ära valdav osa kesklinna ja isegi kõik üle Emajõe viivad sillad.Samas palangus hävisid ka Munga tänav ääres asunud puumajad ja ühtlasi kogu selle elamukvartali hoonestus Munga-,Magasini,Laia ja Rüütli(H.Abovjani-Magasini-I.Mitsurini-21.Juuni)tänavate vahel.Osa majadel jäid alles vahad kivivundamendid.

Linna olukord oli kohutav.Paljud elanikud kaotasid oma viimase varra ning olid sunnitud omad krundid ära müüma,sest puudus majanduslik kandepind uute majade püstitamiseks hävinute asemel.Pealegi tohtis uue riikliku ehitusmääruse järgi vanalinna ulatuses ehitada sinult kivi-(mitte puit-) maju,mis tulid hinnalt märksa kallimad.Põlenud linnas lisandus kõigele muule veel kohustus kôrvaldada vanad varemed ning ehituspraht kruntidel.Kõik see võttis aastaid aega.Ja pole siis ime,et paljud kesklinna krundid müüdi ära uutele jõukamatele omanikele.

⁵ RAKA f.995 n.1 s.u.21866 1.81,112^a

⁶ RAKA f.995 n.1 s.u.21842 fol.41 nr.7

⁷ RAKA f.995 n.1 s.u. 1471 1.25p.

Nii oli see ka vaatlusalusel maatükil.A-krundi omanikul,klaasijameistril Johann Georg Schaafel oli krundil mahapõlenud puumaja vanal kivivundamendil,mille ta oli ostnud klaasijalt Gerhard Johann Sasse'ilt.Schaafe müüs 17.sajtembril 1776 oma päruskrundi 100 rubla eest linnasekretär Johann Georg Andreas Brückner'ile.Viimane ostis samal ajal ka B-krundi surnud linnaraamatupidaja Bernhard Gustav Kniper'ilt(varem puumajaga).17.saj.krunt,mis vahepeal oli kaheks jaotatud,sai pärast suurt tulekahju uuesti ühendatud ja ühele omanikule.⁸

1777.a.linnaplaan (BUA f.349 nim.12s.ü.4685) näitab ühtse na Munga tänavaa äärset krunti,millel on isegi juba mingi valminud shitis.Sel ajal oli kogu kvartalis vaid kolm elamut!

1781.a.juunis ostis krunt 83 omanik J.G.A.Brückner ka naaberkrundi 250 hõberubla eest.See oli Jaani kiriku krunt,mis asus kr.83-st põhja pool ja ulatus põiki läbi kvartali Rüütlit tänavast Magasini tänavani.⁹

1786.a.,mil linna kruntidele anti uus püsiv numeratsioon,said vaadeldud kolm krunti ühise numbri 83.Selle all on krunti võimalik pidevalt jälgida kuni 1940.a.

1783.a.oli sekretär Brückner'i majal kaks korstnat.¹⁰Kolm aastat hiljem,28.sept. 1786 müüs kollegiumisekretär George Andreas Brückner oma kivi maja "kõrgele kroonule",et see saaks sinna paigutada kohtu asutise.Koos kõikide kõrvalhoonetega ja muu juurdekuuluvaga maksti kinnisvara eest 7500 assignaatrubla.¹¹

1787.a. algul hakati maja kohandama kohtule.

1788.a.nimetati maja ringkonna kohtu ja komandandimajaks.Kr.83 suurus oli tolleaegsetes mõõtühikutes 38 Ruthen 6⁷/₈ Ellen.¹²

8 RAKA f.995 nim.1 s.ü.21859 p.81-88

9 RAKA f.995 nim.1 s.ü.21860 p.446-449

10 RAKA f.995 nim.1 s.ü.24605 l.2p.

11 RAKA f.2381 nim.2 s.ü.815 l.79
RAKA f.995 nim.1 s.ü.21861 p.98-100

12 RAKA f.995 nim.1 s.ü.6862a l.3p.

Samas majas asus a.1797 asutatud aadlipreilide pansion - Fräulein-stift¹³, mis 1800 õra kolis kr.54(koolikvartalisse)majja.

Brückneri maja kroonule väljaehitamiseks saabusid juhtnöörid 1786. a.detsembris.Kästi krohvida nii maja kui krunti ümbritsev kivimüür, völvida kelder,katta kivimüür katusetellistega,teha majale plekkrennid,36 aknale plekid kinnitada ja kõik õlivärviga üle värvida.

Interjööris nähti ette esimese korruse 5.ja 6.toa vahel oleva ukse kinnimüürimine ja 6.ja 7.toa vaheline uue ukse sissemurdmine.Tuppa nr. 7 tuli ehitada uus mustadest kahlitest ahi,üks panipaik völvida ja selle kaks akent kinni müürida.Munga tn.poolel kahele keldrile ehitada ühine ahi ja kolmandasse omaette ahi ning põrandad teha telliskivist; Kuus keldriliuki varustada konksudega.

Kõrvalhoonest tuli ehitada limnäülema ja sõjaväekomando tarvis tallihoone (41 sülda 3 jalga x 4 s.3 j x 11 jalga).Selle vundamendi alla vajaduse korral teha rostväärk (ein stehender oder liegender Rost),et takistada lõhede tekkimist 2 jala paksuses müüritisest.Talli sisemised vaheseinad teha vahtvärgist,põrandad poolpalkidest.Kahes tallis pidi tulema latreid 6 ja 10 hobusele;hiljem tuli korraldus Ühes latrid õra jäätta ja see teha käsiaidaks.Laed olid poolteise-tollistest männipuust saelaudadest,mis pandi üksteisele topelt ja määriti pealt saviga.Talapalkidel pidi jäätma vahemad 3 jalga.Kaks katuseakent tulid luukidega sulgeda,katus katta katusetellistega.¹⁴ See kirjeldus on täiesti piisav selleks,et kujutleda tölleaegset ehitusviisi ning materjale.

Kui kaua täpselt kohtuasutised hoonet kasutasid,pole jälgitav.Kuid nagu eelnevalt juba märgitud,paiknes selles 18.saj.lõpuaastail aadlipreilide pansion,mille äarakolimisel anti maja a.1800 Tartu postkontorile.

13 C.Mettig,Baltische Städte.Riga 1905.lk.48

14 RAKA f.2623 n.1 s.ü.2051 l.60-62

Tähendab, et postkontori asupaik on tänapäevalgi sama, ainult et maja on 179 aasta jooksul ellunud paljudele ümberehitustele enne kui see on saanud praegu kõigile tuttava välisilme - kvartali nurka kujundava 21. Juuni tänav ja H. Abowjani tänav poolse täisfassaadid.

Postimaja remonte on 19. sajandil olnud küllaltki sageli. Juba 1821. a. algul taatles Tartu postmeister Langhammer maja remonti, mis kestis ilmselt järgmiselgi aastal.¹⁵

1831. a. ümberehitusi tegi kaupmees-ettevõtja J. Rundalzov. S. a. 31. augustil töödaidid müürimeister Jahnentz, Geist ja Königsmann, et töö on korralikult tehtud.¹⁶

1863. a. mainib A. Richter¹⁷, et ka telegraaf asus postimajas Rüütli tn. 15, kuid juba 1864/65. a. Suurturg 1 majas.

1871. a. toimus vähempakkumine kreispostkontori ümberehituseks 6975 rubbla.¹⁸

1873. a. on Tartu kreispostkontor I klassi kuuluv.¹⁹

1889. a. algusveerandil seati Tartusse kõne-või telefonitraadid üles tulekahju teatamiseks: II. v. Herne ja Botaanika tänavale ja rae-kotta; II 1. v. Tiigi tn. käsitööliste seltsi, Riat. postijaama, Turule pritsimajja ja Aleksandri ning Kala t.-le; III 1. v. Allee, Jaama, Meltsi ja Peterburi tänavaille.²⁰

1889. a. pärineb posti-telegraafihooone tiibhoonete plaan. Pika frondiga Rüütli ja Munga t. nurgal asuva peahoone teise otsa ehitati riisti läbi krundi Magasini tänavani ulatuv tiibehitis ja sama tänavaares asuvale krundile väike ots.²¹

1892. a. toimusid postkontorimajas remonttööd kubermangu- arhitekti R. Lunski eestvõttel. Kaeti uuesti hoone tellisekatus, plekkosa värviti

¹⁵ RAKA f. 1880 nim. 2 s. ü. 565 l. 1 ja RAKA f. 291 nim. 1 s. ü. 1158 l. 9, 205
¹⁶ RAKA f. 995 nim. 1 s. ü. 5493 l. 6

¹⁷ A. Richter, Baltisches Adressbuch 1. 1909.

¹⁸ Neuer Dorpater Kalender. Dorpat 1873.

¹⁹ Neuer Dorpater Kalender. Dorpat 1877 lk. 139, 1880 lk. 31

²⁰ Postimees, nr. 34, 1889

²¹ RAKA f. 298 nim. 1 s. ü. 65

üle, tehti uued veetorud, täideti mõrasid, värviti-parandati varisenud peakarniisi ja soklit. Tiibhoone eeskodades uuendati telliskive, tehti uusi ahje.²²

1898.a. ehitati postimajale peale kolmas, katusealune korrus ja töodi sissekäik Munga tänavalt üle Rüütli tänavat poolele. Ülesse sai postiülem Wallenberg endale eluruumid.²³ Novembris hakkas "suurendamise ehitus" ja okaupa lõpule joudma. Postitalituse jaoskonna ruumid võeti juba kasutusele; telegraafi jaoskonna omad olid veel pooleli.²⁴ Uus sissekäik oli kaua aega rahvale harjumatu ja veel 1899.a. lahku- sid inimesed, leides Munga t. poolse ukse kinni olevat. (seal asus 1899.a. algul postiülema korter)²⁵. Tollal oli postkontori aadress Munga t. 12 või Rüütli 15.²⁶

1915.a. laiendati ja remonditi posti-telegraafikontorit. Järelevalve- arhitektiks oli Bulatov.²⁷

Ka kodanliku Eesti Vabariigi ajal paiknes postkontor samas.²⁸ 1925.a. oli selle aadress Munga 14 või Rüütli 17.²⁹

1939.a. toimus 10000-kroonine remont postkontoris. Telefonivõrk kolis siis sealt ära uude majja Laial tänaval (Mitsurini t.) ja vabastas oma senised ruumid kolmandal korrusel. Nendesse asus Tartumaa telefoni-telegraafi võrk, mis senini oli töötanud Tiigi t. 78. III korrusel olid veel majapidaja korter, telefonivõrgu kantselei, maa- konna telefonivõrgu ülema korter, teenijaskonna puhkeruum ja köök. II korrusel olid postiljonide kogunemisruum. Alumisel korrusel laienati telegraafiruumi, kust võeti maha vahesein.³⁰

22 RAKA f.298 nim.1s.ü.1o 1.1-2p.

23 Postimees nr.243 1897.

24 Postimees nr.256 1898

25 Postimees nr.7 1899

26 RAKA f.2623 nim.1s.ü.1722 lk.115-116

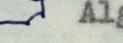
27 RAKA f.298 nim.3s.ü.275 1.1-2.

28 Turist Kagu-Eestis. Tartu 1923.

29 Estländisch-deutscher Kalender 1925.

30 Postimees nr.256 1939.

Hoone ajalooline areng säilinud plaanide alusel algab 1799.aastast. Enne seda on säilinud veel krundil asunud maja kirjeldus 1786.a. lõpust, ajast, mil ehitist hakati korraldama ning kohandama kroonu kohtumajaks. Kirjelduse juures on ka väikene pliiatsivisand fassadist, mis paraku on väga erinev hilisematest plaanidest, kuid usutavad on samas ehitatava talli - ja aidahoone plaan ning eestvaade.³¹

1799.a.plaanil³² (arhitekt Heinrich Weiss) on kõrvuti kujutatud postikontorihooneid Jaani ja Munga tänaval nurgal (endine) ja Rüütli, Munga ning Magasini tänaval nurgal (uus), siseõuel kiri "Gerichtshaus". Tänav molema hoone vahel ("StraBe hier zwischen Beiden Gebäuten") on Rüütli, praegune 21.Junni tänav. Foto 1 kujutabki praegusel sidekontori asupaigal olnud maja. Selle esifassaadid - nr.3 Facade oli Rüütli tn.poole, nr.4 Facade Munga tn.ääres. Hoonel on välisilmes baroksed sugemed: kõrge kelpkatus, rusteeritud nurgaliseenid, aknaid ümbritsevad krohviraamistused lukukiviga, ümarkaarde portaali Munga tänaval poolel, rikka profileeringuga korsten ja katusealune karniis. Maja L-kujuline põhiplaan laseb oletada Rüütli tn.poolel asunud endise kõrvalhoone vundamendi ärakasutamist maja pikendamisel seitsme aknaga fassaadis. Kahe korruse akende vahelist pinda liigendavad kaunistuselementid (süvendid?) Algsets eri hoonete vundamentide kasutamisele viitavad ka põhiplani erineva paksusega müürid. Portaali esine viie astmega trepp ja eeskoja keerdtrepp on barokse kujundusega. Ruumides d ja p on nurgapostile toetuvad mantelkorstnad. Ruumijaotus ja tubade järgnevus viitab maja algsele kasutamisele elumajana, mis hiljem kohandati kohtuhooneks, siis aadlipreilide varjupaigaks ja aastaks 1800 linna postkontoriks.

31 RAKA f.2623 nim.1s.ü.2051 l.6c-62. Keskrisaliidi kummalgi küljel on a3 akent. Risaliidi keskel uks kahe flankeeriva aknaga.

32 ÜTUA CCCP f.1289 nim.15 s.ü.167 l.3

33 ÜTUA CCCP f.1289 nim.15 s.ü.167 l.1

Viimase tarvis ehitati Rüütli tn. äärde ühekorruseline kõrvalhoone, milles oli käsiait (plaanil f), töllakuur (g), tallid (h ja r) latritega hobuste jaoks. Kogu krunti piiras soliidne, maja esimese korruse akende ülalauani ulatuv kivimüür laia sissesiduvärvaga Magasini tänavale.

Põhiplaanilt väga sarnane eelmisega on sekretär S. Ivanovi joonistatud leht³³ (foto 2). Maja välisilme on korrapärasem ja kainem (korrustevahelised ilustused puuduvad). Siseruumides on ümber ehitatud köök maja keskel, uued uksed on sisse murtud seina lähedale, endised kinni müüritud nagu mõned aknadki. Planeeritava juurdeehitusena krundi põhjaküljel on ühekorruselise tiibhoone esivaade ja põhiplaan lehe keskel.

Linna ehitusmeistri C.F. Jahnentzzi hoone esivaated peavad olema üsna lähedaselt ajalt eelmisele. Hoone kahte korrust eraldab nüüd võõsimiss (foto 3). Rüütli tänav ääres olevasse kõrvalhoonesse on murtud sisse 8 akent, iga akna all keldriaknake. Huvitav on Magasini tn. poolne vaade (all) koos kiviaia ja -postide kujundusega ja kõrvalhoone pultkatusega. Hoovivaade (foto 4) on varustatud saksa ja venekeelsete seletustega: a. Postimaja ja kõrvalhooned õuel, b. postimaja tiiva vaade, c. postiljonide elamu õuel (plaanil i ja k). Põhiplaanis on väiksemaid sisemisi muudatusi (köök likvideeritud, ahje ümber ehitatud, koridori pikendatud). Rüütli tänav ääres on 6 akent, Munga tänavu nurga juures olnud alumise korruse aken kinni müüritud.³⁴ Järgmistel plaanidel (foto 5) on samuti 7 akent, kuid teistsuguse rütmiga³⁵ ning kõrvalhooned 9 akent (endise 7 asemel - foto 3). Samad "natuurist joonistatud" plaanid J. Lindenault annavad täpsemaid andmeid tolleaegsest ruumide kasutamisest (foto 6). I majakorrusel³⁶ asusid järgmise otstarbega toad: A postmeistri abilise körter, B körter, C körter, E koridorid, F eeskoda, G ¹²⁹ talaruum, I postiljonide körter, K eeskoda, L käzikamber, MN kuur-töllakuur, O panipaik, P uusehitis postiljonidele, R selle eeskoda, HS väljakäigud.

II korrusel (foto 7)asusid: A postmeistri korteri 6 tuba,B trepp,
D panipaik ja köök,F koridor.

Arhitekt Geisti plaanil 1848.a. (foto 8) on ainult esimene korrus põhihoonest, mis vastab täiesti eelvaadeldule. Muudatusi on juurdeehitustes osas: On tehtud ahje, eeskodasid, trepp - s.t.näib, et õuehooned on planeeritud juba kahekorruseliseks.

Kogu postimaja ehitati lõplikult välja ja selle fassaad ühtlustati läinud sajandi lõpukünnendil. Rüütli tn. poole avanev sissepääs muudeti hoone peaukseks. Sellest kummalegi poole jäi 7 akent (foto 9 ja 10 fassaadivaade). Pikka majafronti Rüütli tänaval liigendab ukseava. Üksesse kohal kahel korrusel paiknevad aknad on pilastritega veeretatud, nende kohale projekteeriti üle katuse tömp püramiidjas tornike, sepiisrauast rõduga (viimast ilmest ei teostatud). Vana uks Munga tänaval jäi alles (foto 9 I korruse plaan). Hoovile tehti väiksemaid juurdeehitisi ja ehitati kolmekorruseliseks ka põhjapoolse tiibhoone ruumid (foto 11). Põhihoone kolmas korrus oli tegelikult katusealune ärklikorrus. 17 tuba 25 aknaga kahe tänavava poole ja 5 aknaga õuele tuli seega juurde (15 akent oli 21. Juuni tänavale, 4 H. Abovjanini tänavale, 1 Magasini tänavale ja õuepoolsetes tööruumides 5 akent).

1898.a., mil postkontorile kolmas korrus peale ehitati, kujundati ümber ka Rüütli tn. poolne fassaad (foto 10). Alumise korruse seinapind on rusteeritud. Selle kohal jooksevad kaks horisontaalset vood, millest ülemisele toetuvad krohvääristusega peakorruse kuue ruuduga aknad. Ärkliaknad on taandatud plekk-katuse sisse. Rüütli tn. peaukse ees oli könntitee kohal postidele toetuv varikatus (foto 12). Munga tn. poolne sissepääs jäeti alles, nüüd kinni (foto 13). II korruse 21. Juuni tn. keskmist akent raamivad pilastrid on asendatud rustika-kividest äärristusega (foto 14). III korruse keskakna kujundus jäinud endiseks.

34 ԱՐ ՍՍՀՓ թ.1289 նմ.15 ս.ü.167 1.4.5

35 ԱՐ ՍՍՀՓ թ.1289 նմ.15 ս.ü.167 1.6

36 ԱՐ ՍՍՀՓ թ.1289 նմ.15 ս.ü.167 1.7

R

Tелефonivõrk ehitati Tartusse riigi poolt 1899 ja keskjaam avati 1.jaanuaril 1900 (v.k.). Oli 60 kohalikku abonentti. Siis asus keskjaam postimaja uuel kolmandal korrusel. Koos keskjaama suurenemisega jäi viie ruutsülla suurune tuba väikeseks. Ühtlasi tuli ümber teha katusel asuv tornik, mis ei võimaldanud enam suurendada edasist juhtmete sisendust keskjaama. Uute keskjaama ruumide avamine toimus dets. 1915. Kedanliku Eesti ajal asus keskjaam endiselt postkontori kolmandal korrusel kuni valmis 1938.a.uus maja Lai (Mitsurini) 29 (plaan arhitekt A.Tauk)³⁷.

Praegu on sidesõlme aadress 21.Juuni t. 19(foto 15). Fassaadiakende rütm pole ühtlane vaid on tingitud siseruumide vaheseinte paigutusest. Järgnev maja nr.21 ulatub nüüd kõrgelt üle postkontori III korruse, rikkudes pärast II Maailmasõda uuendatuna tänavafrondi ühtsust ja võttes seega maha ka sidesõlme esinduslikku suletust.

Viimase remondiga a.1972. on sidesõlme paremal poolel I korrusel asuva operatsionisaali suur pindala saadud varemata väiksemate ruumide vaheseinte lõhkumise teel. Stabiilsuse tagamiseks on ruumi keskel jäetud alles suured tugipostid (foto 16). 1979.a.valmis I.Mitsurini tänav 29 suur juurdeehitis, mis linnashituse seisukohalt on oma laieneva korpusega täiesti sobimatu vanalinna peatänava lõpetusena. Magasini tn.poolne postihooone välisvaade on üsna kehv: igasuguute väiksemate ja suuremate juurdeehituste töttu on maja ühtlus rikutud. Tänava poolse külje katab osaliselt ühekorruseline lage pultkatusega puukuuri sein (foto 17). Selle lõpul kerkib suure maja põhjapoolse tiibehitise kolmekorruseline kitsas kahe aknaga front (foto 18), mille hoovipoolele küljale avaneb mitu ust. Endine tulemüür on läbi murtud ja sinna on igale korrusele tehtud aknaid. Praegune tegelik hooviosa on kitsas ja iluta (foto 19).

37 A.Väljaots,Elektriside ajaloost Tartu linnas a.1863-1940
Mõnda mineviku Tartust.Tallinn 1972.

Kr.83-st põhja suunas on endised Rüütli (21.Juuni) tänava äärised majad taastatud ning korruse võrra kõrgemad kui endised olid. Nende Magasini tn. äärde ulatunud õue-ehitised on hävinud, õued lagedad ja ainult tänava ääres piiratud heki ja puudereaga. (foto 2e). Selliselt on kvartal jääanud pooliku hoonestusega ning jätab väga hooldamata ning mahajäetud mulje. Mõte teha hoonele Magasini tn. poole juurdeehitus, on teretulnud. Ilmselt tuleb aga enne teha vanalinna huvides arheoloogilisi kaevamisi planeeritud kohal. Tänavapeoline maja fassaad peab jälgima tänava joont ega tohi olla sissepoolsed seda.

PLAANID:

1. Tartu postkontori maja. Agh.H. Weiss
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.3
2. Endise kohtuhooone plaanid. Kubermangu postiosak.
ülem S.Ivanov
UFAA CCCP f.1289 n.15s.u.167 1.1
3. Postkontori hoone välisvaated C.F.Jahnentz,
linna ehitusmeister
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.5
4. Postkontori õuevaated ja põhiplaanid. Jahnentz.
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.4
5. Postkontori fassaadid. J.Lindenau
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.6
6. Postkontori I korruse plaan. J.Lindenau
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.8
7. Postkontori II korruse plaan. J.Lindenau
UFAA CCCP f.1289 n.15 s.u.167 1.7
8. Postkontori I korruse plaan. Geist.
RAKA f.2623 n.1 s.u.2051 1.65
9. Postkontori plaanid
RAKA f.298 n.3 s.u.478 1.1
10. Postkontori esivaade Rüütli t.poolt 1900.a.
RAKA f.298 n.3 s.u.478 1.1
11. Postkontori läbilöige 1900.a.
RAKA f.298.n.3 s.u.478 1.1

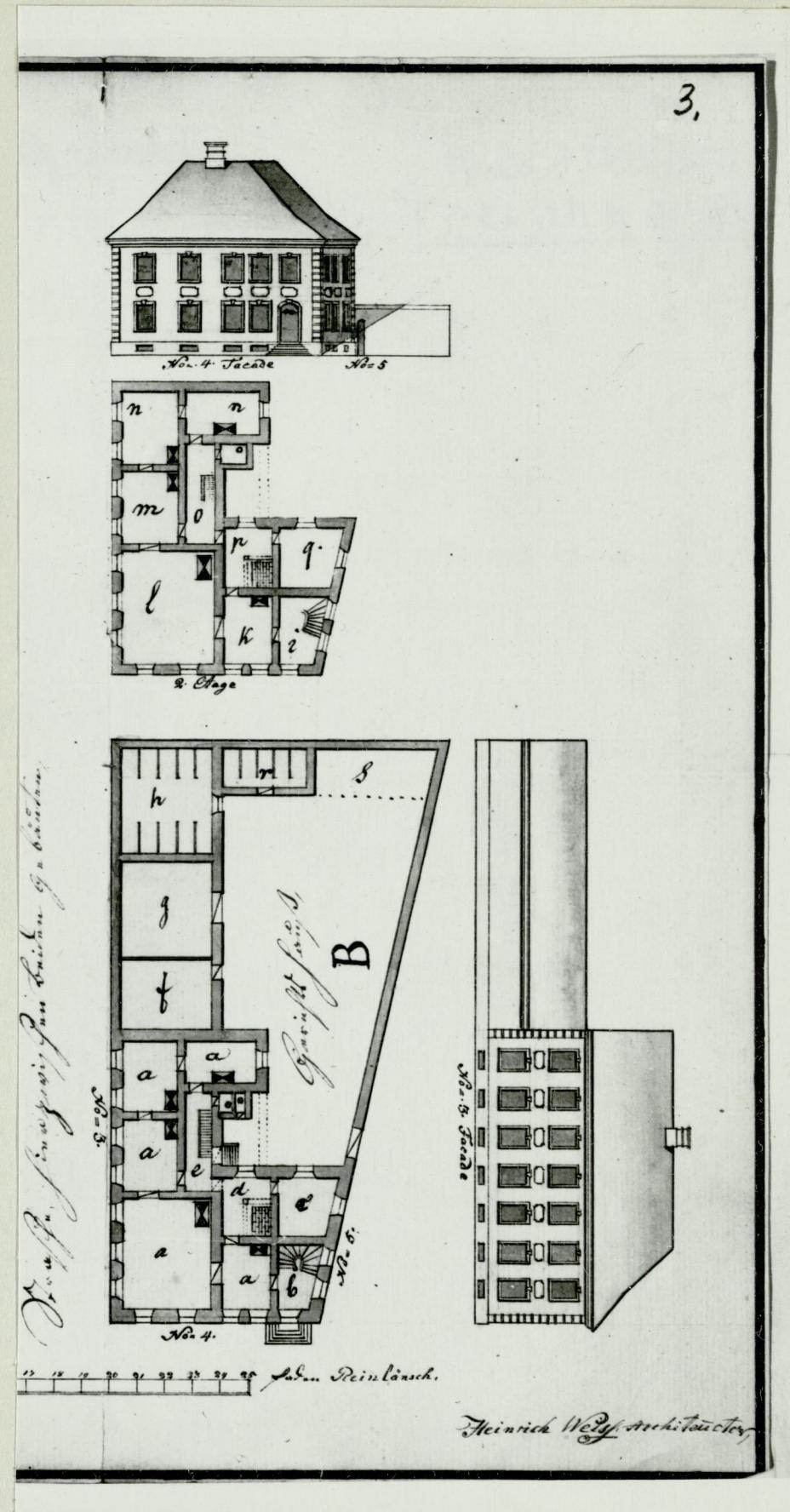
VAATED:

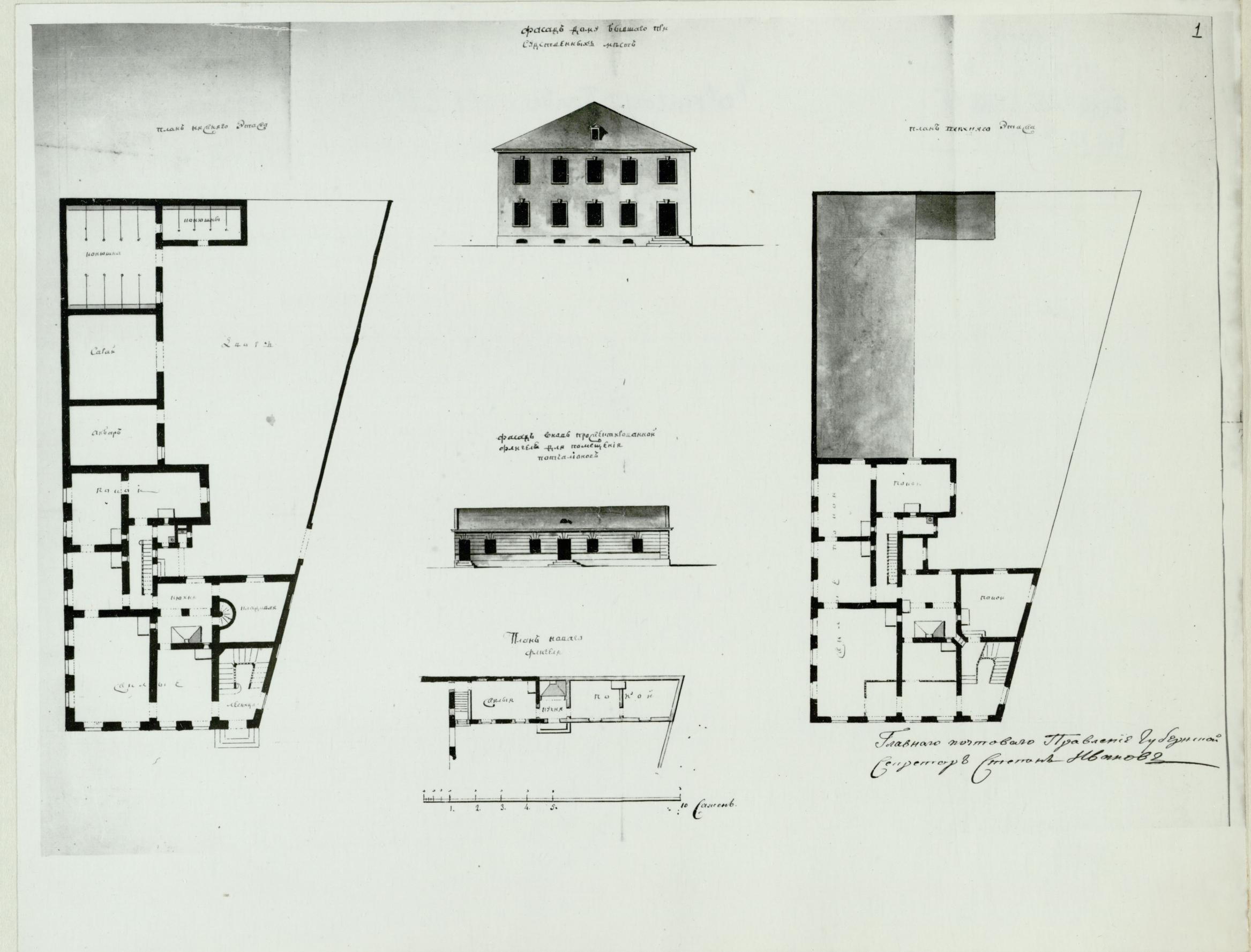
12. Postkontori välisvaade 19.saj.löpul
13. Postkontori otsavaade H.Abovjani tänavalt.
V.Rinaldo 1979.a.
- 14.-15. Postkontori esivaade 21.Juuni tänavalt
V.Rinaldo 1979.a.
16. Operatsioonisaal.
V.Rinaldo 1979.a.
- 17.-18. Vaade Magasini tänavale poolt.
V.Rinaldo 1979.a.
19. Õuevaade.
V.Rinaldo 1979.a.
20. Kvartali majade õuekülg Magasini tänavalt.
V.Rinaldo 1979.a.

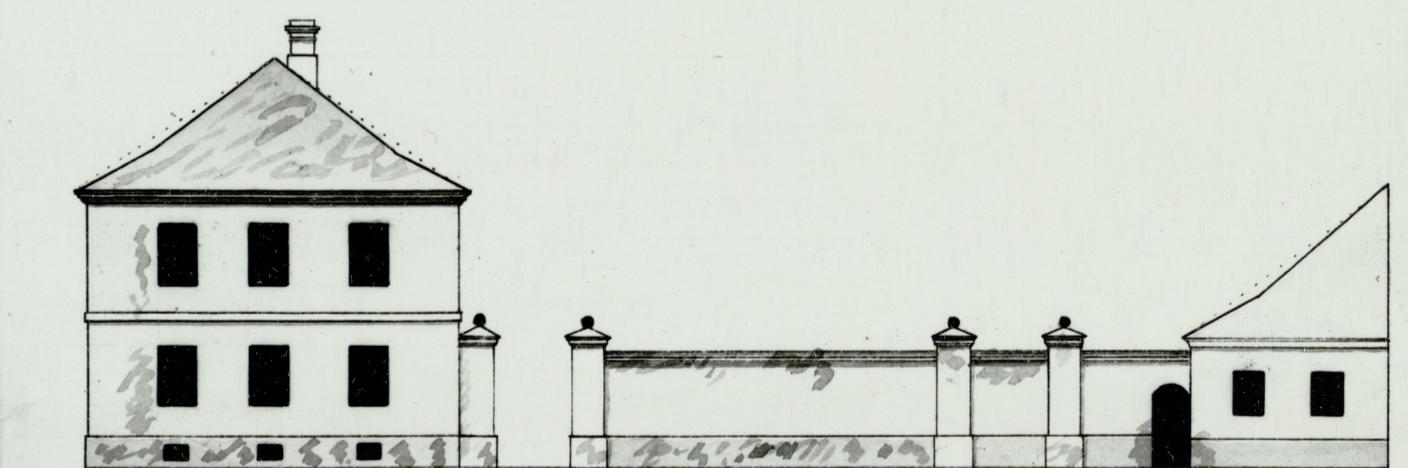
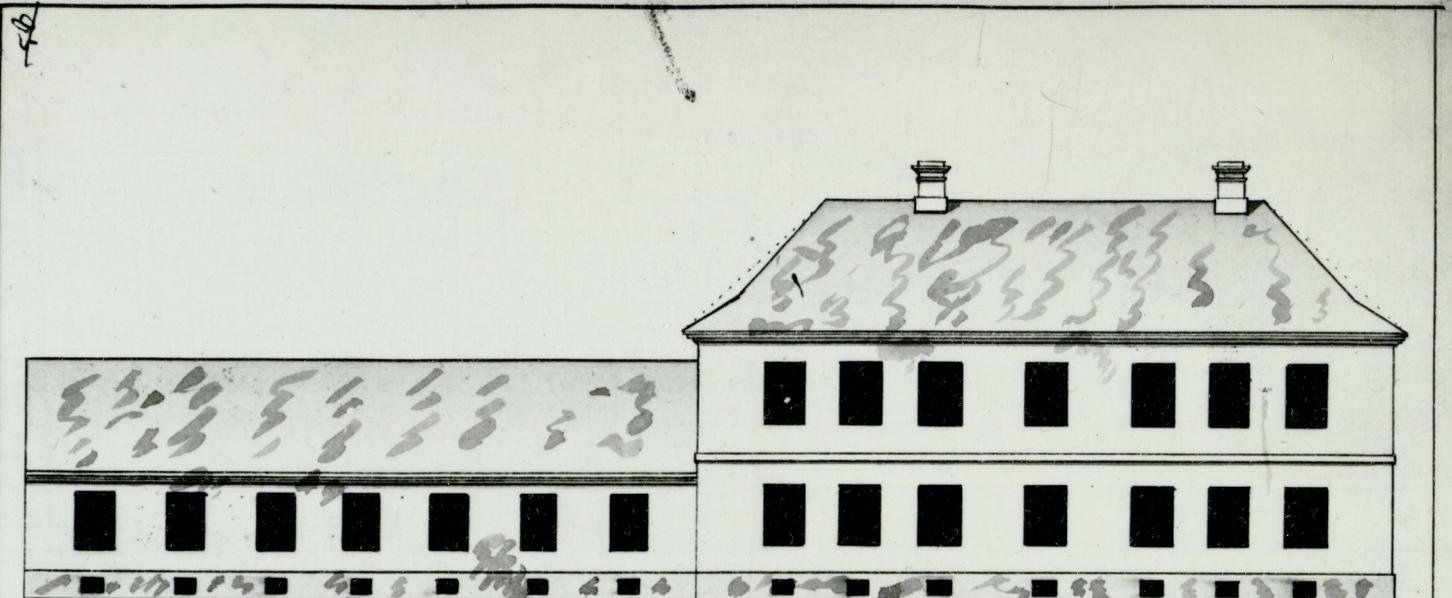
JOONIS 1:

Kvartali ja krundi asendi plaan 20.sajandi algul

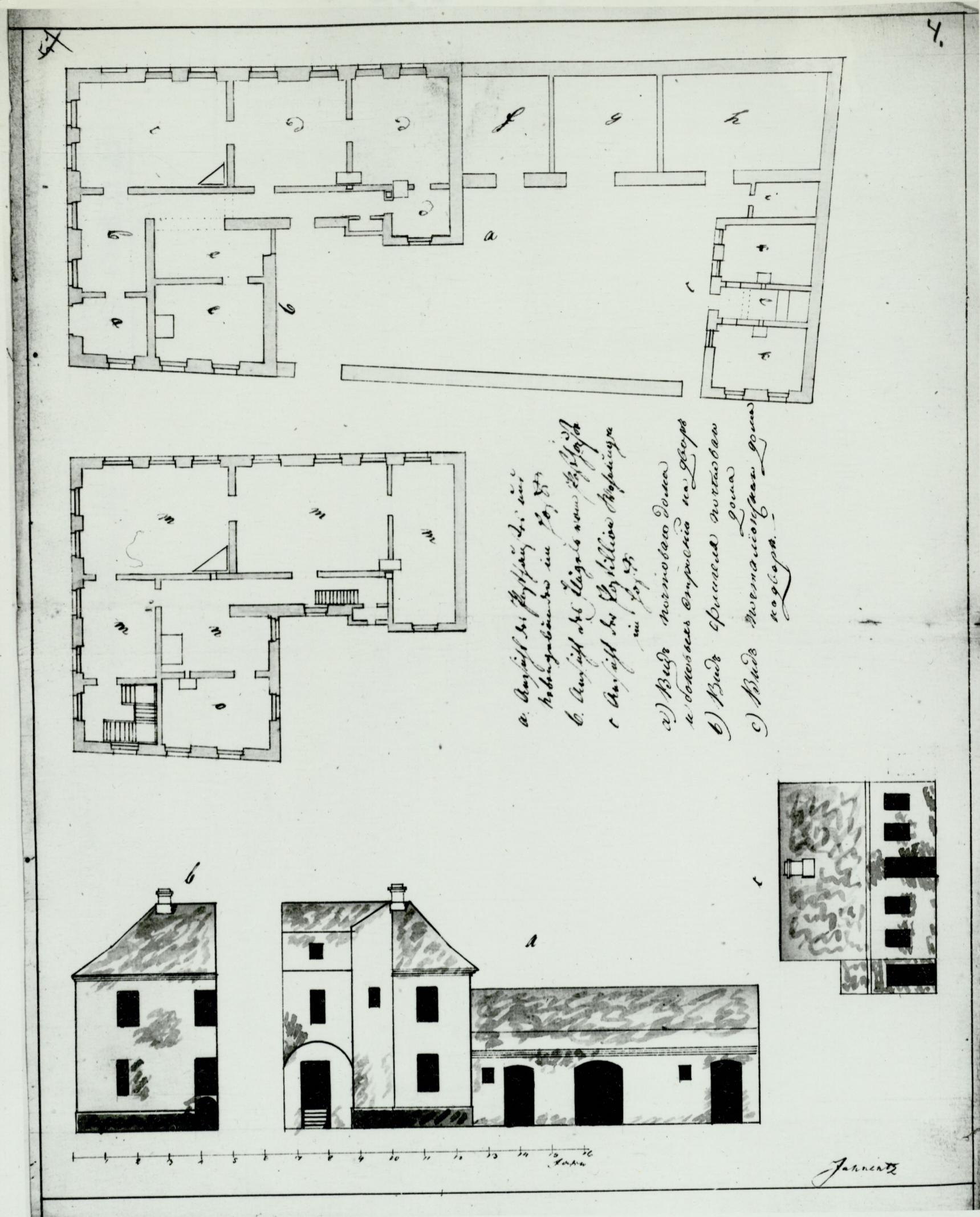
INVENTARISEERIMISPLAANID

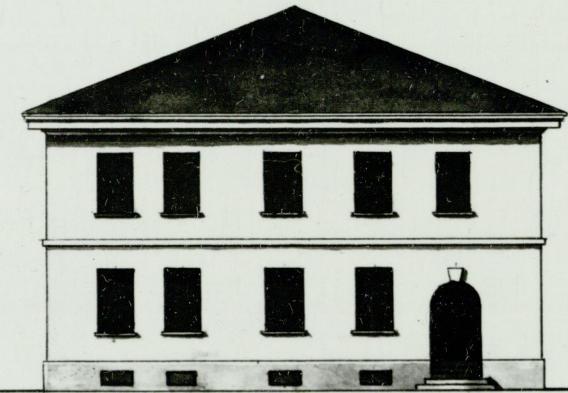
Carl Friedr. Fahrwachter Rathausmeister
 Palzgymnasiums Geschwister

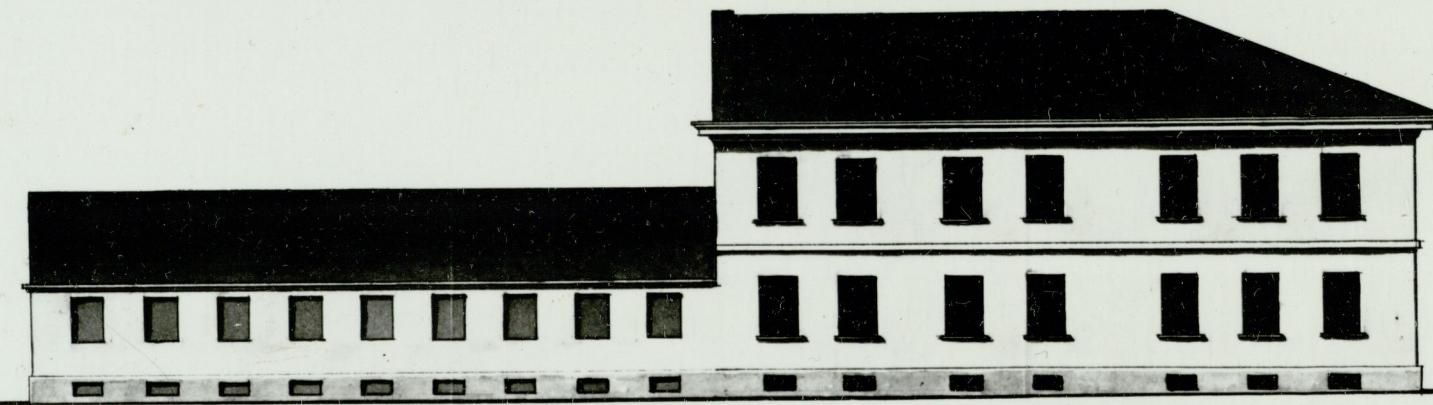
6.

~~4~~

Главной Фасадъ Дерптской
Портовой Компании

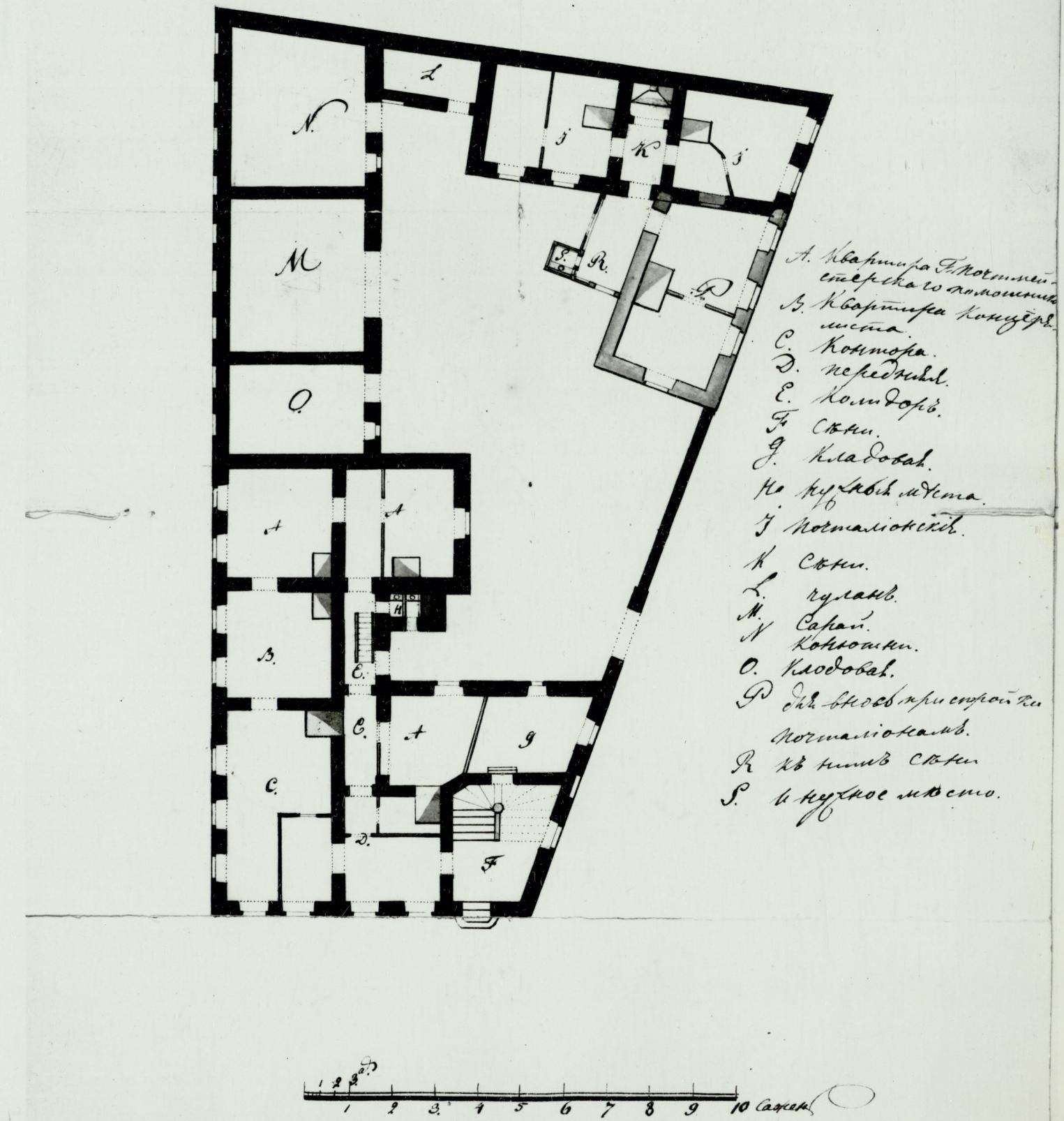
Боковой Фасадъ Дерптской
Портовой Компании

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Сажен.

Скетчуре Оригиналъ Архитектурный по проекту
Софии Бланка

План 1го этажа
Депутской Гостиной
Конторы.

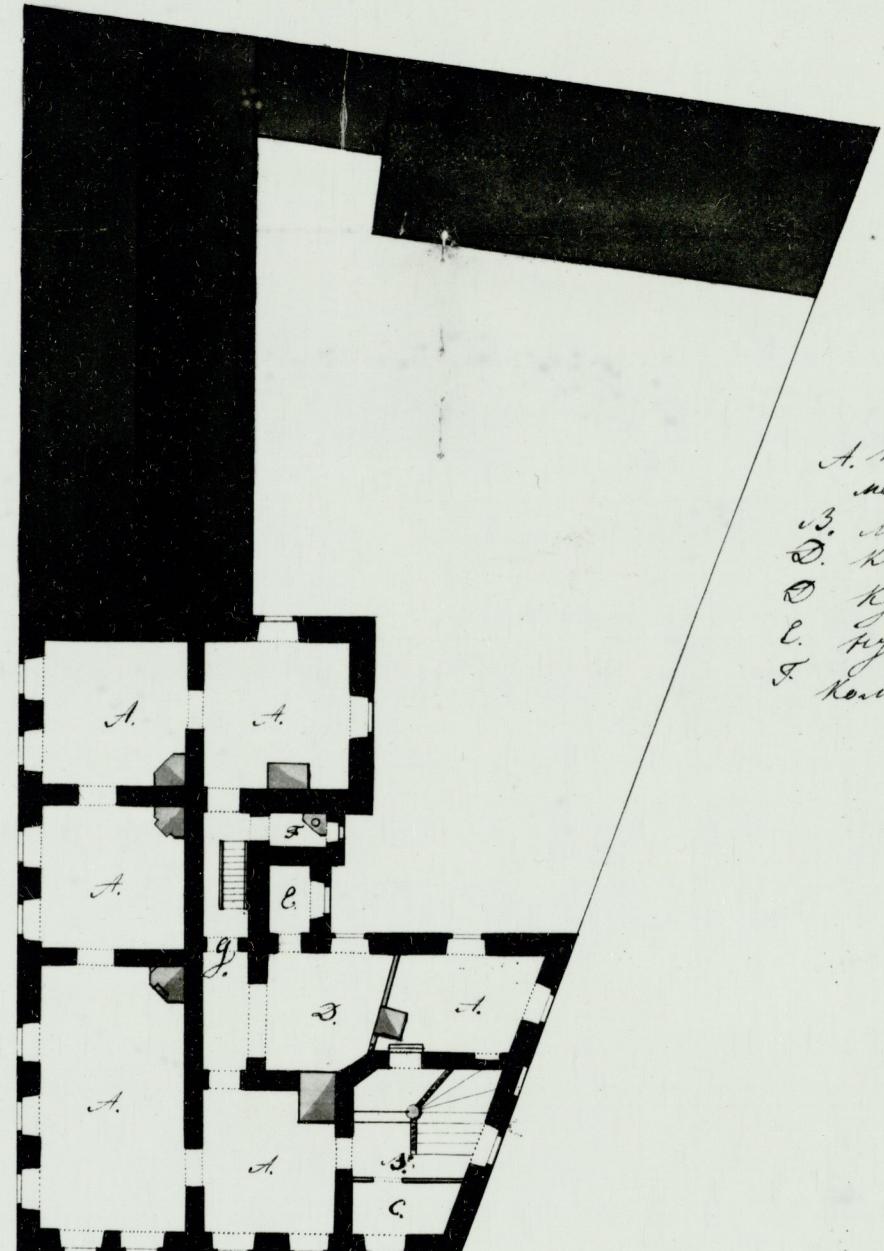

В Камеръ Синодъ Абъзурскаго Канцелярии
Елена Руковѣнѣ

7

22

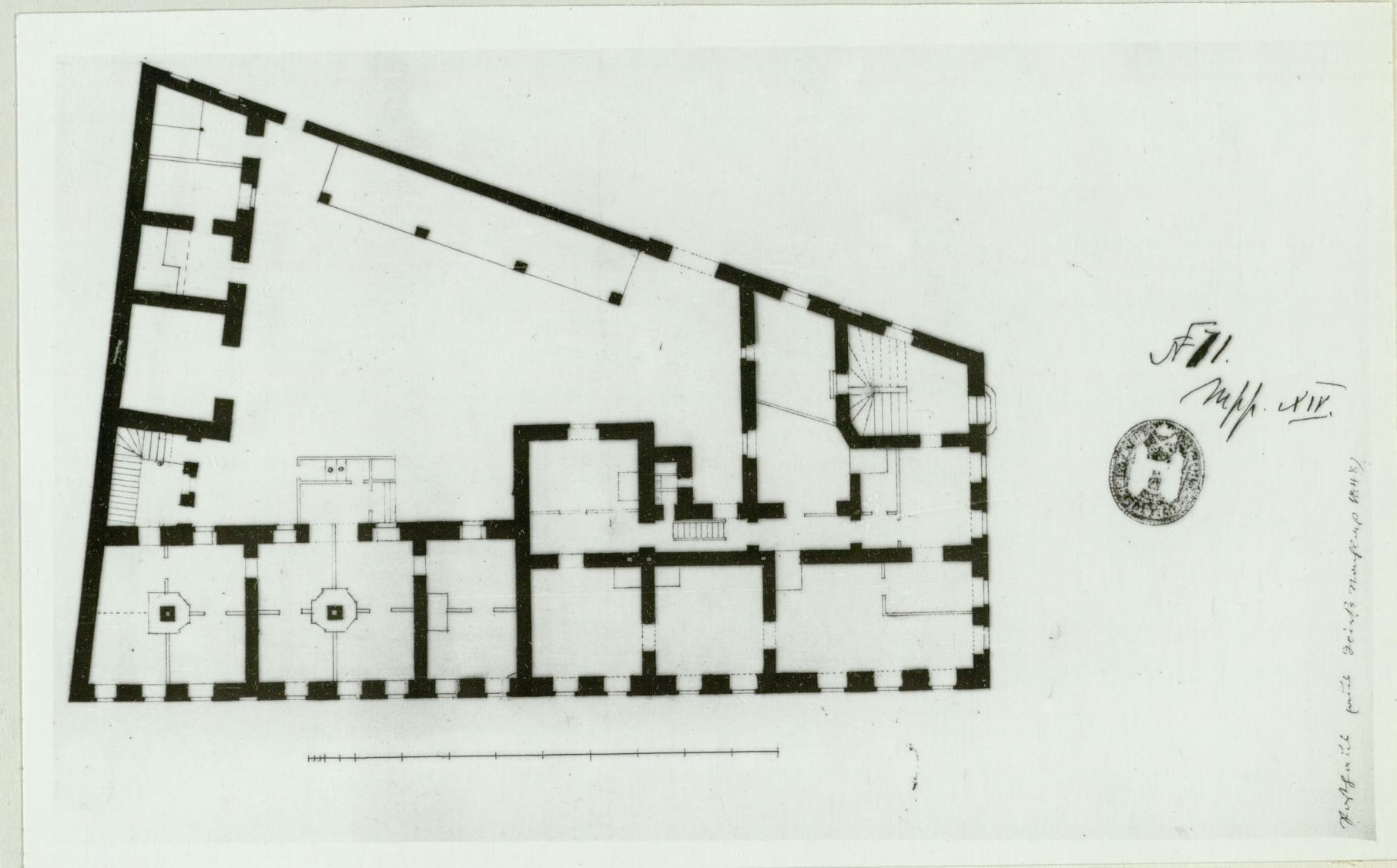
Планъ 2го Этажа.
Серпуховской Портовой
Компании.

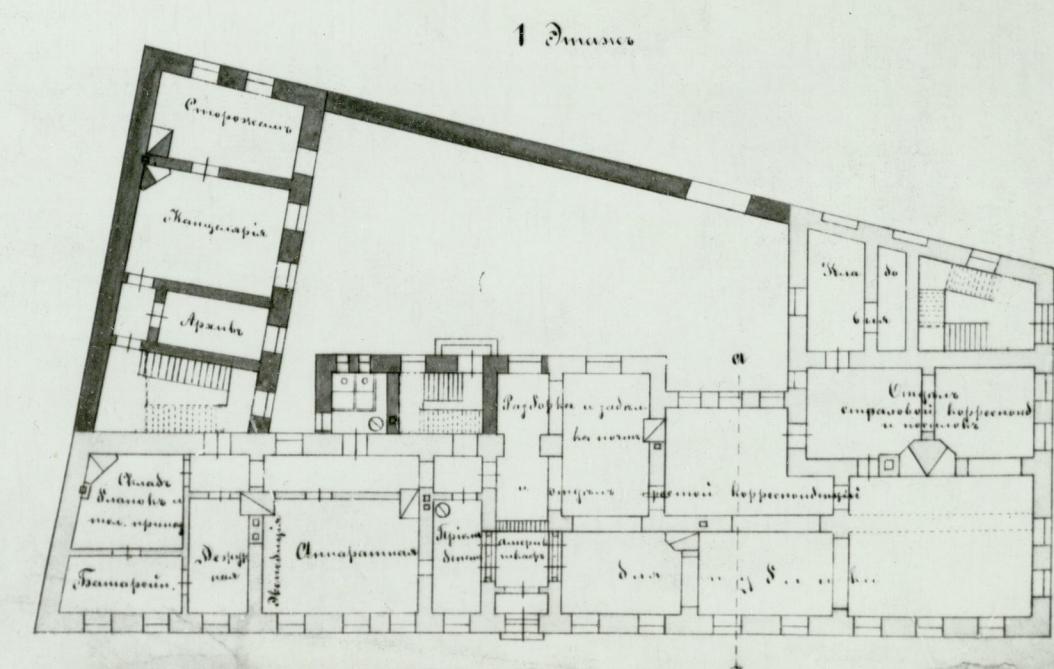
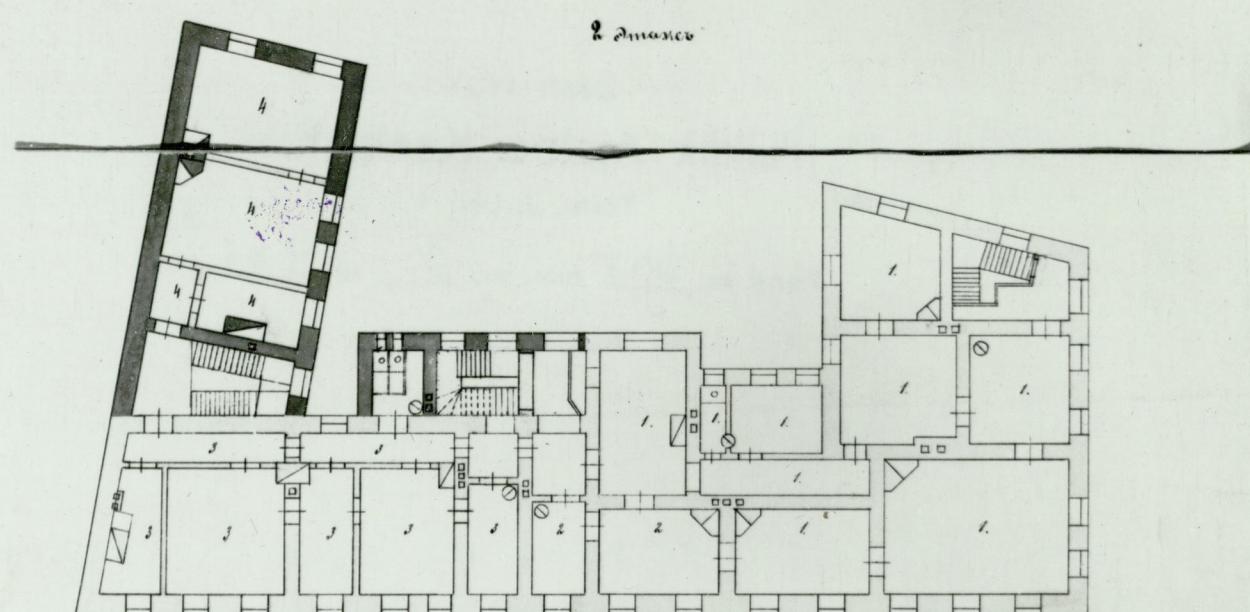
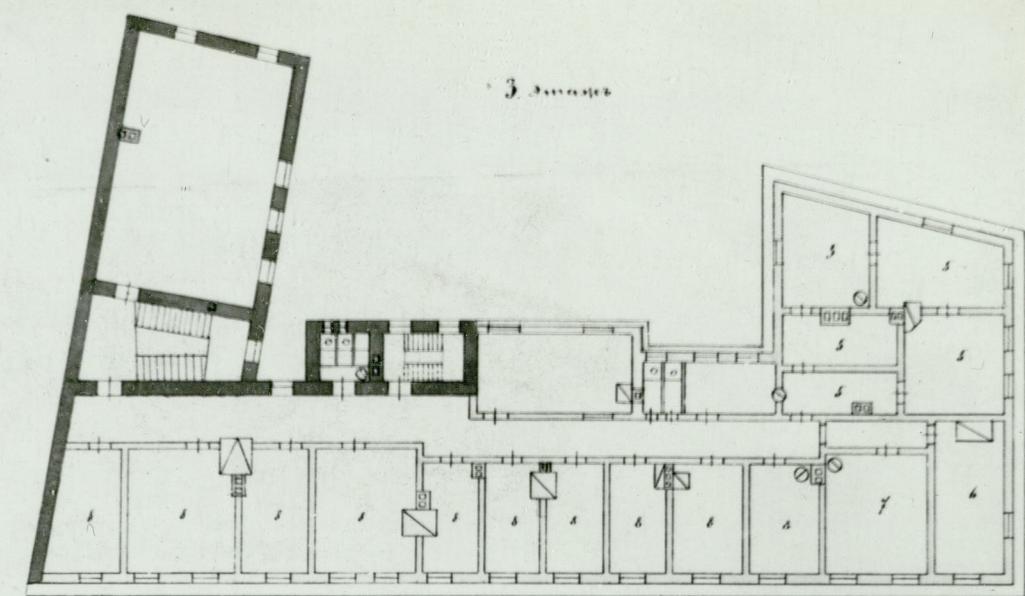
A. Квартира Г. Номин
мастера.
B. Столовая.
D. Кладовая.
O. Кухня.
C. Гуфное пекарство.
F. Кондитарка.

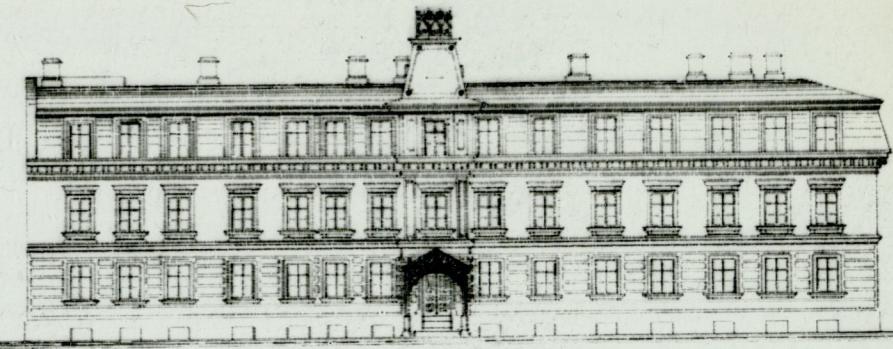
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Саженей

Рисунок сделанъ А. А. Бородицкимъ
Серпуховской Портовой Компанией

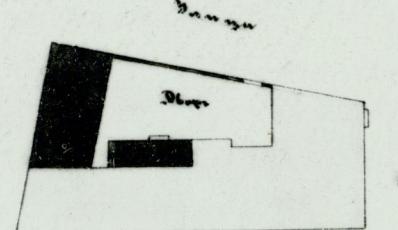

Handzeichnung mit Bleistift um 1848

Задний фасад

10

Улица сей разъединяется в обе стороны
расположение Симбирской стекольной
фабрики Марини неизвестно как
в 1811 году по этикету и упоминается
в 1820 году как находящаяся в городе и
имеющая земельное владение в 100 десятин
или гектаров.

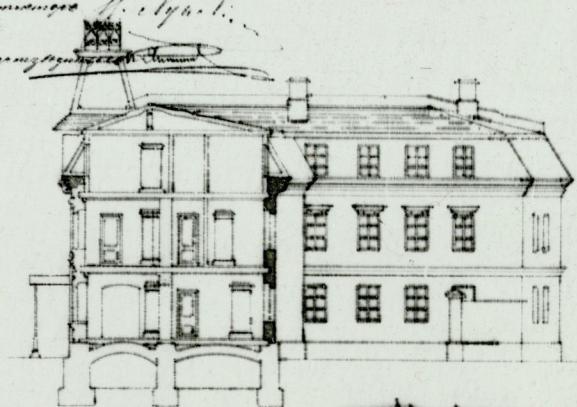
Родоначальник Стёкл.

Бывший домашний Заводчик Баронеса в 18.5

Учрежден временного Регистра

Симбирской Губернии

1. Улица Симбирская Каменка
2. . Чистильня
3. . Стекольный завод Каменка
4. . Чистильня
5. .
6. . Стекольная мастерская
7. Улица Торговая Каменка
8. . Дом земельного участка, а

26

12

1313

68

14

17

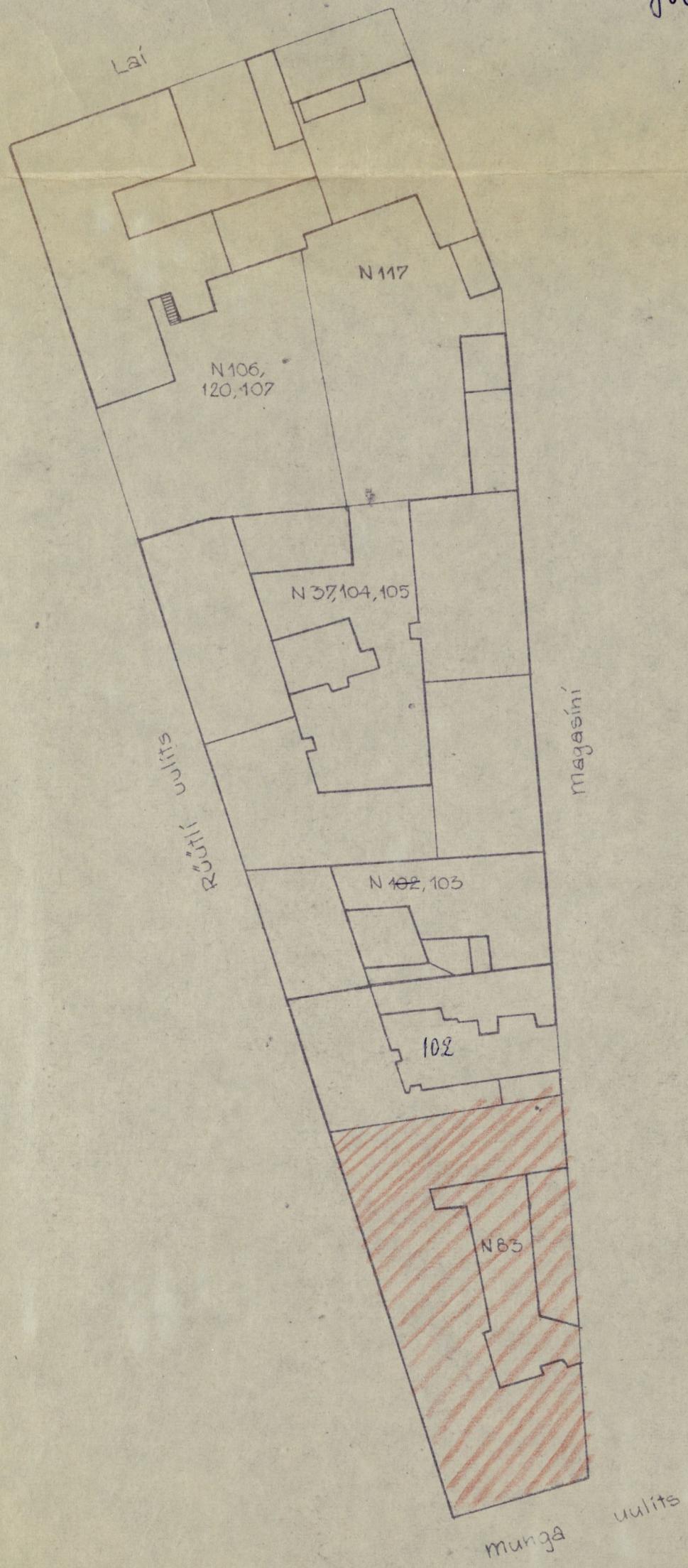
188

19

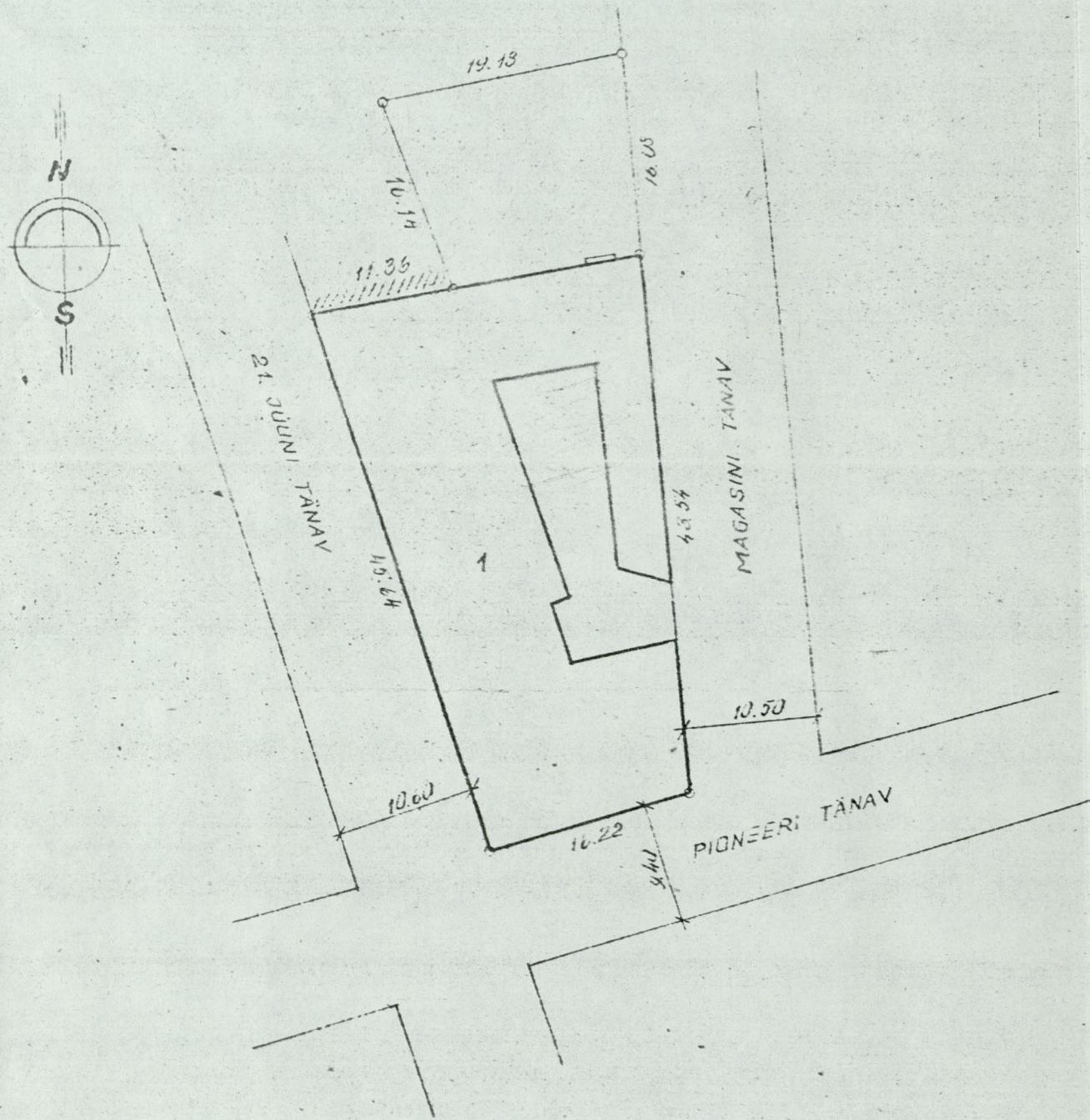

Jorūs 1

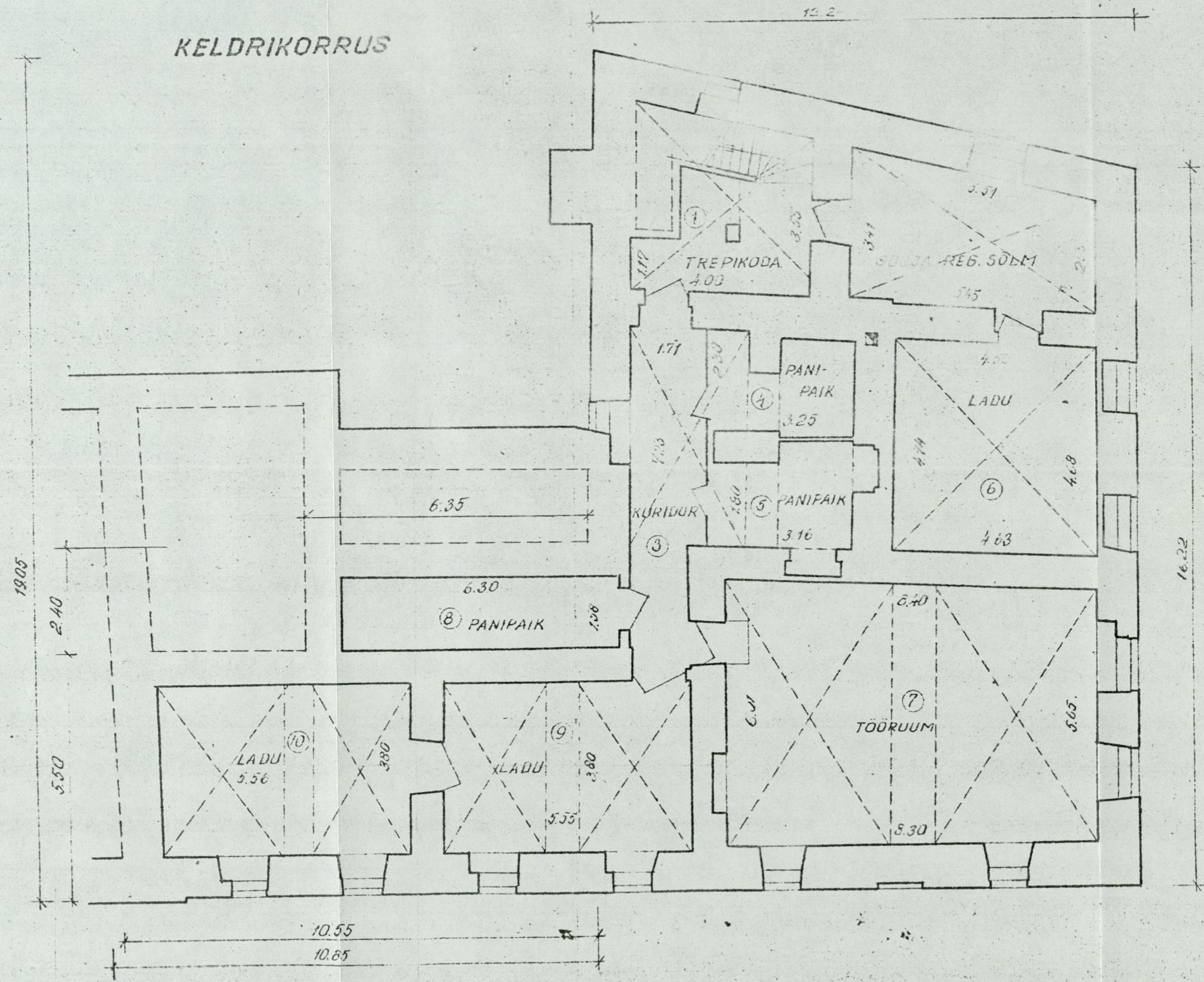

PLAAN 5-EL LEHEL
LEHT N°1
TARTU, 21.JUUNI 19

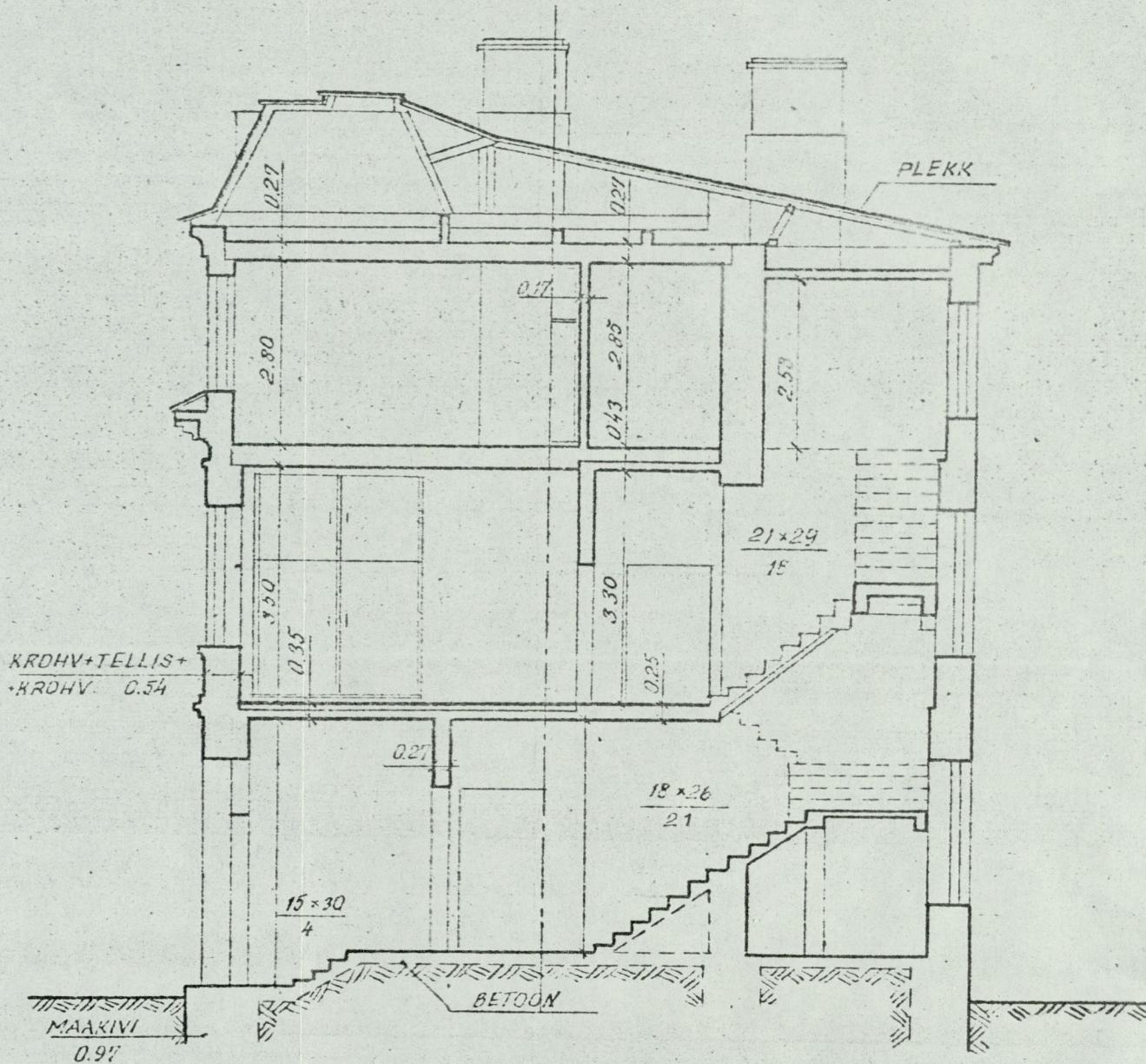
ASENDIPLAAN
1:500

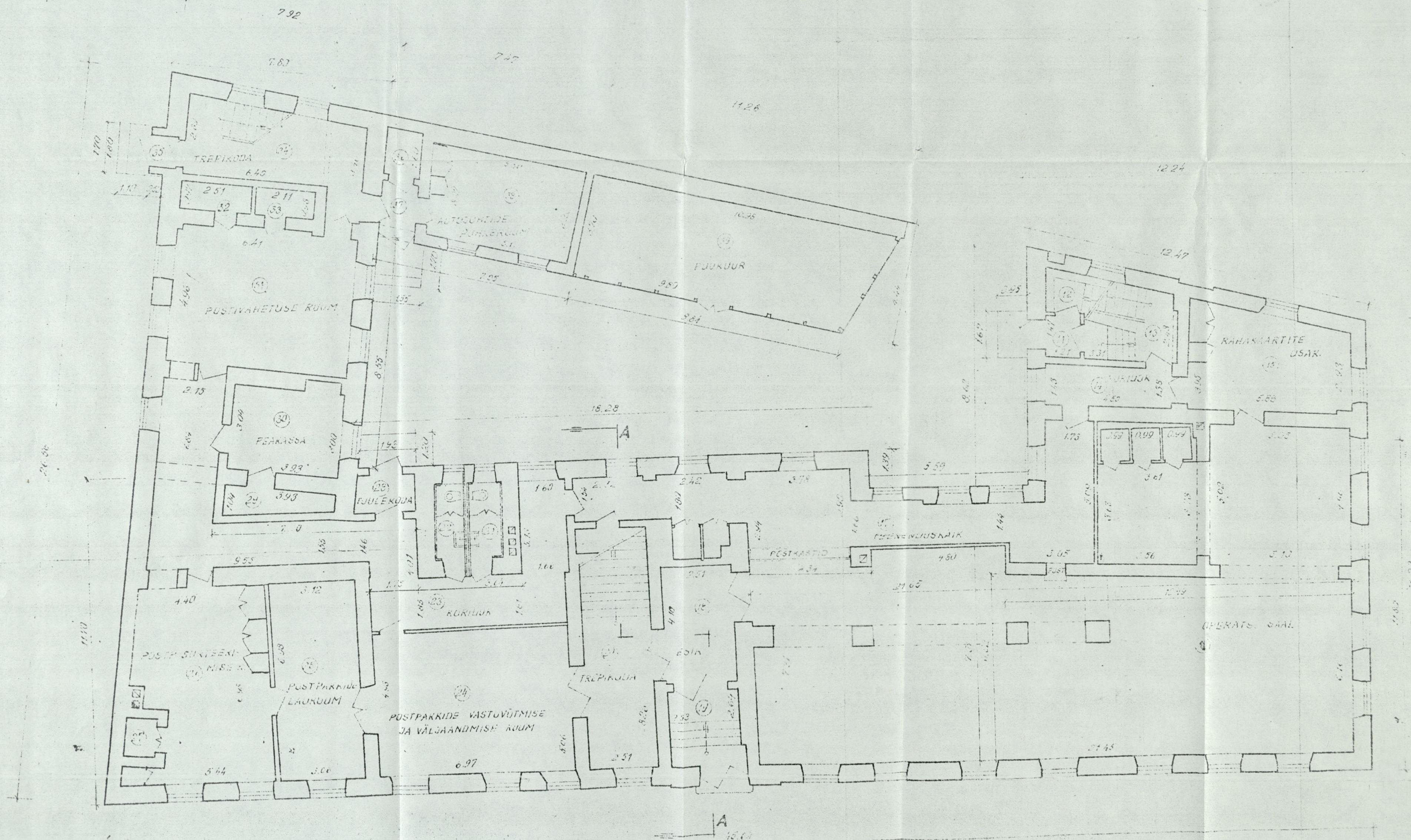
KELDRIKORRUS

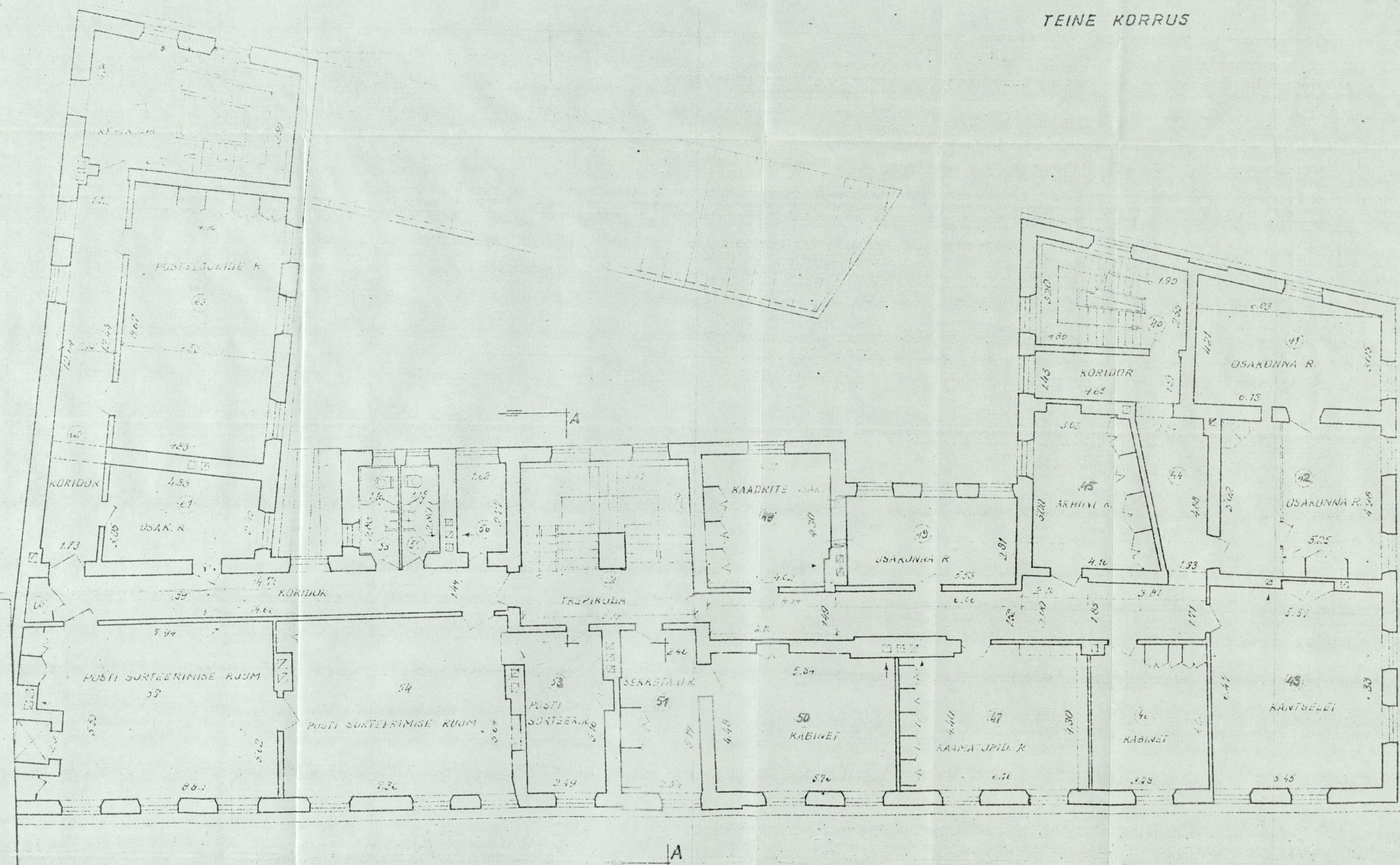
LÖIGE A-A

T K.

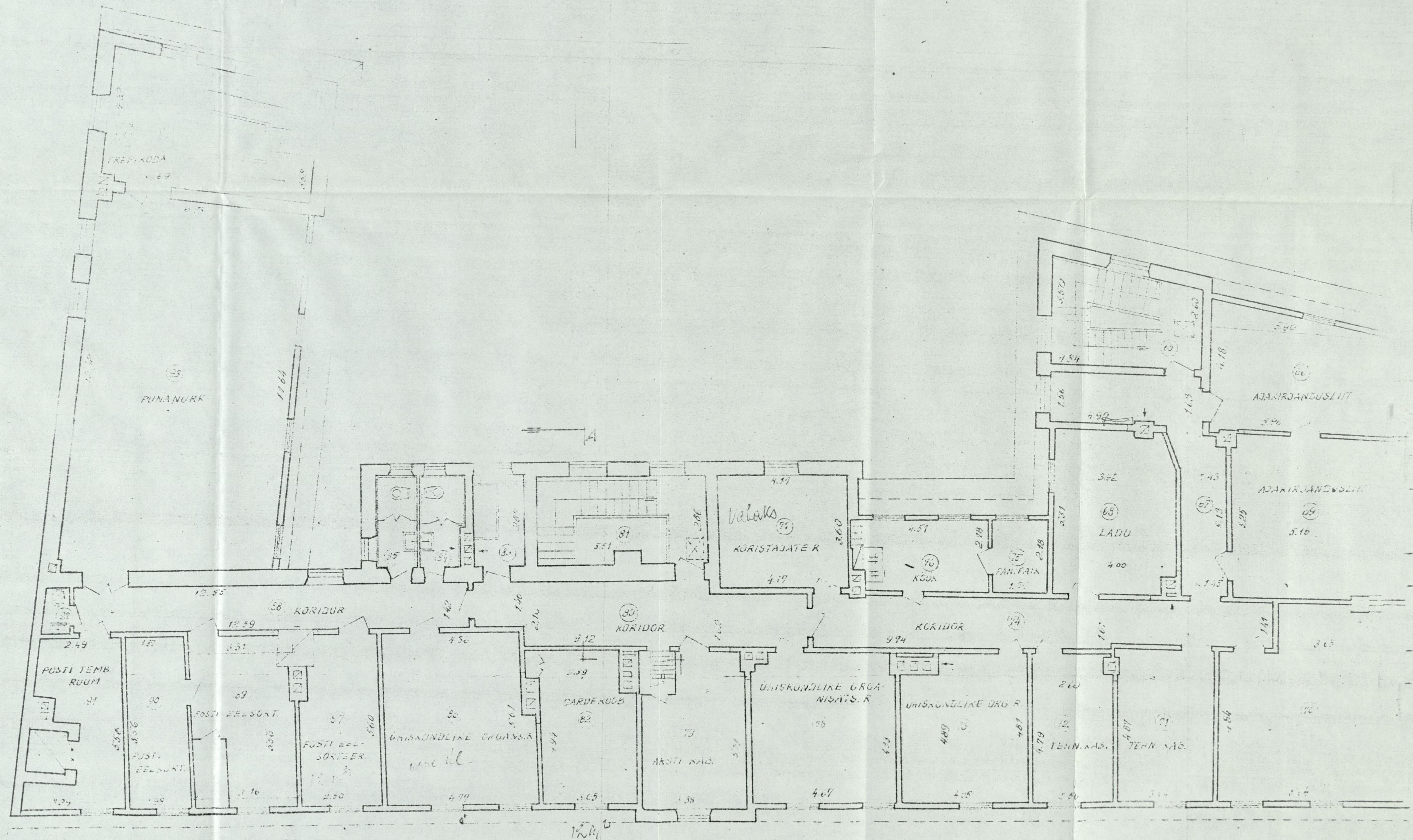
TEINE KORRUS

Epe in de
-L Meir præg
for tekjens,
vaartjærs no

J. C. - CHL
E. 11. 1924
22. JUNI 1924

NSARDKORRUS

Postelgsae -
hovestejos -
Vaher vittunus?
1-2 kw.

RUUMIDE EKSPLIKATSIOON

KORTEIN N RUUMI N NR	RUUMI NIMETUS	PINNA ARVUTAMISE AVALLIS	HOONE ULDPIND M ²							MÄRKUSED
			KOKKU	FLORU ULDPIND	MAASULI	ELAMIS ULDPIND	MITTE ELAMIS ULDPIND	KÄSÜ ULDPIND	TEENEND ULDPIND	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	TREPPIKODA	$1.17 \times 400 + 2.86 \times \frac{1}{2}(1.60 + 1.16) - 1.40 \times 0.28 + 1.80 \times 1.07 + 1.15 \times 0.15$	10.6					10.6		
2	SOOJAREG.SÖLM	$\frac{1}{2}(5.51 + 5.45) \times \frac{1}{2}(3.41 + 2.55) - 0.98 \times 0.07$	16.3					16.3		
3	KORIDOR	$1.71 \times 7.23 - 2.43 \times \frac{1}{2}(0.48 + 0.44)$	11.2				11.2	11.2		
4	PANIPAIK	$3.25 \times 2.30 + 0.13 \times 1.64 - 0.78 \times 1.03 - 0.13 \times 1.64$	6.7				6.7	6.7		
5	—	$3.16 \times 1.80 + 0.44 \times 1.64$	6.4				6.4	6.4		
6	LAJU	$\frac{1}{2}(4.50 + 4.03) \times \frac{1}{2}(4.74 + 4.68)$	21.5				21.5	21.5		
7	TOÖRuum	$\frac{1}{2}(8.40 + 8.30) \times \frac{1}{2}(6.03 + 5.65)$	45.7				45.7	45.7		
8	PANIPAIK	6.30×1.58	10.0				10.0	10.0		
9	LAJU	5.50×3.30	21.1				21.1	21.1		
10	—	5.50×3.30	21.1				21.1	21.1		
		KELDRIKORRUS KOKKU:	173.6				112.4	146.7	61.2	
11	TUULEKODA	1.21×1.47	1.8				1.8	1.8		
12	TREPPIKODA	$1.09 \times \frac{1}{2}(1.10 + 0.96)$	1.1				1.1	1.1		
13	—	$3.31 \times \frac{1}{2}(2.96 + 2.48) - 0.16 \times 0.57$	8.9				8.9	8.9		
14	KORIDOR	$4.50 \times \frac{1}{2}(1.43 + 1.38)$	6.3				6.3	6.3		
15	RAHAKAART.OSAK	$\frac{1}{2}(3.95 + 2.93) \times 5.88 - 0.16 \times 0.60 - 0.03 \times [0.61 + 0.59 + 2.12]$	20.0				20.0	20.0		
16	OPERATS.SAAL	$\frac{1}{2}(3.63 + 3.73) \times \frac{1}{2}(3.01 + 3.56) + 3(0.99 \times 1.11) + 0.49 \times 3.36 + \frac{1}{2}(5.05 + 5.10) \times \frac{1}{2}(5.02 + 4.96) + 0.50 \times 4.24 + 6.16 \times \frac{1}{2}(21.45 + 21.65) - 0.74 \times 0.78 - 2(0.10^2) - 0.78 \times 0.89 + [7.31 - 6.16] \times 4.34 - 0.39 \times 0.80 + [4.80 \times (7.51 - 6.16)] + \frac{1}{2}(6.52 - 6.16) \times 12.49$	189.3				189.3	189.3		
17	TEENEND.KÄIK	$1.73 \times 5.09 + 2.11 \times 1.32 + 3.12 \times 1.44 + 1.66 \times 2.60 + 3.78 \times \frac{1}{2}(2.90 + 2.94) + 0.65 \times 1.50 + 1.80 \times 2.42 - 0.32 \times 0.23 + 1.35 \times 0.39 + 1.05 \times 1.13 + 1.13 \times 0.95 - 0.42 \times 0.37 + 2.52 \times 1.54$	43.2				43.2	43.2		
18	ESIK	2.51×4.10	10.3				10.3	10.3		
19	TUULEKODA	$2.58 \times 2.64 + 0.14 \times 0.52$	6.9				6.9	6.9		
20	TREPPIKODA	$8.26 \times \frac{1}{2}(2.41 + 2.51)$	20.3				20.3	20.3		
21	KLOSETT	1.15×2.64	3.0				3.0	3.0		
22	—	0.99×2.68	2.7				2.7	2.7		
23	KORIDOR	$5.13 \times \frac{1}{2}(1.60 + 1.66) - 3.10 \times 1.81 + \frac{1}{2}(1.85 + 1.81) \times 2.64 + 1.75 \times 4.01 - 0.02 \times 0.63 + 1.53 \times \frac{1}{2}(7.26 - 7.75) + 19.55 - 1.75 - 2.15] - \frac{1}{2}(3.09 \times 1.10 + 2.15 \times 2.84)$	45.1				45.1	45.1		
24	POSTIP VASTUV.	$0.97 \times \frac{1}{2}(4.98 + 5.00)$	35.0				35.0	35.0		
25	POSTIP. LAOR.	$0.98 \times \frac{1}{2}(3.12 + 3.00)$	21.6				21.6	21.6		
26	POSTIP.SORTEERR.	$6.98 \times \frac{1}{2}(4.40 + 5.44) - \{0.03 \times [3.17 + 4(0.57)]\} - 0.04 \times 0.69 - 0.55 \times 0.78 - 1.45 \times 2.12$	30.6				30.6	30.6		
27	ESTUK	1.32×1.05	1.4				1.4	1.4		
28	TUULEKODA	$\frac{1}{2}(1.30 + 1.36) \times \frac{1}{2}(2.12 + 1.90)$	2.7				2.7	2.7		
29	VÄÄRAMBER	$3.43 \times \frac{1}{2}(1.04 + 0.00)$	5.2				3.2	3.2		
30	SEKASSA	$3.93 \times \frac{1}{2}(3.04 + 3.00) + 0.39 \times 1.26$	12.4				12.4	12.4		
31	POSTIP. VAHET.R.	$6.41 \times 4.96 - 0.16 \times 0.15 + 0.30 \times 3.51$	32.8				32.8	32.8		
32	PANIPAIK	2.51×0.97	2.4				2.4	2.4		
33	—	2.11×0.95	2.1				2.1	2.1		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
34	TREPPIKODA	$0.49 \times 1.10 + \frac{1}{2}(1.10 + 1.10) \times 1.24 \times 1.22$	17.9							
35	TUULEKODA	0.83×1.10	0.9							
36	PANIPAIK	1.22×1.60	2.0							
37	TUULEKODA	$1.22 \times \frac{1}{2}(1.60 + 1.60)$	2.0							
38	AUTOJUHT.R.	$\frac{1}{2}(5.50 + 5.11) \times 0.05 \times 3.21$	17.3							
39	PUUKUUR	$3.70 \times \frac{1}{2}(10.98 + 9.80)$	38.3							
	ESIME		381.5							
	KOKKU:		362.2	480.7	213.3					
40	TREPPIKODA	$\frac{1}{2}(4.90 + 4.86) \times \frac{1}{2}(1.10 + 1.10) \times 0.50$	13.0							
41	OSAKONNA R.	$\frac{1}{2}(6.03 + 6.13) \times \frac{1}{2}(1.10 + 1.10) \times 2.21$	22.1							
42	—	$5.25 \times \frac{1}{2}(5.92 + 5.92) \times 0.19 \times 0.57 \times 0.54 - \{0.03 \times [2.00 + 3(0.59)]\}$	25.5							
43	KANTSELEI	$\frac{1}{2}(5.57 + 5.45) \times \frac{1}{2}(6.47 + 6.33) \times 0.17$	35.8							
44	KORIDOR	$4.65 \times \frac{1}{2}(1.43 + 1.51) \times 1.19 \times 0.50 + 4.65 \times \frac{1}{2}(1.33) - 0.13 \times 0.51 + 0.50 \times 1.30 + 3.6 \times 0.07 + 1.17 \times 2.34 + 2.00 \times 2.10 + 1.52 \times 6.06 - 0.12 \times 3.02 \times \frac{1}{2}(4.14 + 4.10)$	43.0							
45	ARHIIVIR.	$5.00 \times \frac{1}{2}(3.03 + 4.16) - 0.11 \times 0.57 - 0.05 + 0.32 \times 1.18$	18.0							
46	KABINET	$4.64 \times 3.73 - 0.47 \times 0.36 - 0.04 \times [2.01 + 3(0.51)]$	17.2							
47	RAAMATUPID.R.	$6.16 \times \frac{1}{2}(4.40 + 4.30) + 1.92 \times 0.29 - 0.16 \times 1.85 - 0.04 \times [3.78 + 6(0.47)]$	26.8							
48	OSAKONNA R.	5.53×2.81	15.5							
49	KAADRITE OSAK	$4.30 \times \frac{1}{2}(4.10 + 4.02) - 0.90 \times 0.32 - 0.30 \times 0.07 - 0.04 \times [4.20 + 3(0.47)]$	16.9							
50	KABINET	$4.48 \times \frac{1}{2}(5.34 + 5.76) + 0.30 \times 1.05 - 0.16 \times 1.38$	26.1							
51	SEKRETÄRI R.	$5.17 \times \frac{1}{2}(2.46 + 2.54) - 0.07 \times 1.50 - 0.04 \times [2.51 + 3(0.57)]$	12.7							
52	TREPPIKODA	$5.29 \times \frac{1}{2}(5.45 + 5.39) + 0.09 \times 1.89 - 0.89 \times 1.17 \times 1.15 \times 1.17$	26.5							
53	POSTI SORTEERR.	$2.49 \times 5.16 + 0.26 \times 0.93$	13.1							
54	—	$7.36 \times$								

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
69	AJAKIRJANDL.UIT	$5.10 \times \frac{1}{2}(5.25 + 5.17) - 0.10 \times 0.62 - 0.10 \times 0.50$	26.8	26.8	20.8					
70	RAAMATUKOGU	$5.04 \times 2.4 + 3.68 \times 1.56 - 0.23 \times 0.63$	32.9	32.9	32.9					
71	TEHN.KABINET	$3.04 \times 4.85 - 0.05 \times 0.59 + 0.10 \times 0.28$	14.8	14.8	14.3					
72	—	$4.79 \times \frac{1}{2}(2.00 \times 2.56) - 0.34 \times 0.58$	12.2	12.2	12.2					
73	ÜHISKONDL.ORG.	$4.05 \times \frac{1}{2}(4.89 + 4.81) - 0.71 \times 1.20$	19.8	18.8	18.8					
74	KORIDÖR	$9.74 \times 1.61 + 5.25 \times 1.41 - 0.55 \times 0.10$	23.0	23.0	23.0					
75	PANIFAIK	2.77×2.18	3.9	3.9	3.9					
76	KÖÖK	$2.18 \times 4.51 - 3.64 \times 1.11 - 0.41 \times 1.18 - 0.45 \times 0.29$	8.5	8.5	8.5					
77	KOKISTAJATE R.	$3.60 \times \frac{1}{2}(4.11 + 4.17)$	14.9	14.9	14.9					
78	ÜHISKONDL.ORG.R.	$4.67 \times 6.38 - 0.14 \times 0.70 - 0.15 \times 0.26 - 0.41 \times 0.40$	22.5	22.5	22.5					
79	ARSTI KABINET	$3.38 \times 5.17 - 1.09 \times 1.02 - 0.16 \times 0.66$	15.6	15.6	15.6					
80	KORIDÖR	$9.12 \times 2.10 - 0.48 \times 3.14 + 1.40 \times 1.56$	19.8	19.8	19.8					
81	TREPPIKODA	$2.86 \times \frac{1}{2}(5.45 + 5.51) - 1.50 \times 2.90$	11.3	11.3	11.3					
82	GARDEROOB	$(4.94 - 1.40) \times \frac{1}{2}(3.15 + 3.05) + 0.56 \times 1.40 + 0.43 \times 1.08$	12.2	12.2	12.2					
83	VANNITUBA	1.63×2.87	4.7	4.7	4.7					
84	KLOSETT	$1.93 \times 1.32 - 0.16 \times 1.41$	2.3	2.3	2.3					
85	—	1.16×2.83	3.3	3.3	3.3					
86	ÜHISKONDL.ORG.R.	$\frac{1}{2}(4.36 + 4.32) \times (5.61 - 2.91) + 2.91 \times 4.77$	25.6	25.6	25.6					
87	POSTI EELSORTR.	$2.50 \times 5.00 - 0.25 \times 1.16 - 0.97 \times 0.52$	13.2	13.2	13.2					
88	KORIDÖR	$1.42 \times \frac{1}{2}(12.55 + 12.59)$	17.8	17.8	17.8					
89	POSTI EELSORTR.	$5.56 \times \frac{1}{2}(3.31 + 3.16) - 0.03 \times (2.20 + 1.00) - 0.16 \times 1.16 - 0.41 \times 0.96$	17.3	17.3	17.3					
90	—	$5.56 \times \frac{1}{2}(1.87 + 1.98)$	10.7	10.7	10.7					
91	POSTI TEMBEIDL.R.	$5.56 \times \frac{1}{2}(2.49 + 3.29) - 0.56 \times 0.82 = 1.60 \times 2.16$	12.2	12.2	12.2					
92	KLOSETT	$1.47 \times \frac{1}{2}(0.91 + 0.71)$	1.2	1.2	1.2					
93	PUNANURK	$6.78 \times \frac{1}{2}(12.42 + 11.64) - 0.41 \times 0.25 - 0.20 \times 0.36$	31.4	31.4	31.4					
94	TREPPIKODA	$6.69 \times \frac{1}{2}(4.32 + 3.58) - 2.30 \times 1.30$	23.4	23.4	23.4					
MÄNSARDKURRUS KOKKU:				521.5	345.9	483.4	175.6			
SIDEKONTUR KOKKU:				1805.3	1189.0	1565.7	610.3			

TARTU TEHNILISE INVENTARISEERIMISE BÜROO

MAJAVALDUSE

ASUKOHT: TARTU, 21. JUUNI 19

H1

MAJAVALDUSE VALDAJA: ENSV SIDEMINISTERIUM TARTU RAJOONI SIDESÖLM

EHITISE N°	EHITISE NIMETUS	PÜHIKOR- RUSTE ARV	VÄLISSEINTE MATERJAL	KATUSE				EHITUSALU- NE PIND M ²	HOONE- MAHT M ³	TAISEHIT. PIND M ²	MÄRKUSED
				KATTE MATER- JAL	KALLE KERADUD	PIND M ²	TAISEHIT. PIND M ²				
1	SIDEKONTUR	3	KIVI	PLEKK	12	890	778.0	5184	783.5		

KRUNDI PIND: 1223 M²

KASUTATAV MAA-ALA: 1223 M²

TÄISEHITATUD %: 64

BÜROO JUHATAJA	K. PREEM			INV. TOIMIK N° 649	FORM. ARV: 21	M 1:500
KONTROLLIJA	A. ELMET	Willest	19.12.69			
PLAANISTAJA	R. NAPSEPPA	Edmets	19.12.69	TOÖ N°: 834	LEHT ARV: 5	M 1:100